

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

letnik 24, številka 10

oktober 2014

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Tehnični urednik: Jani Pečenko

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Janko Klasinc, Meta Kojc, Veronika Potočnik, Gorazd Vodeb, Damjana Vovk

Naslovnica: Univerzitetna knjižnica Maribor, fotografija arhiv UKM

Naklada: 260 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2014: 50.00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30.00 EUR za dostop do elektronske oblike

Drage bralke in bralci, spoštovane knjižničarke in knjižničarji, pred nami je nova številka Knjižničarskih novic!

V današnji skupnosti se vse bolj zavedamo pomena povezovanja in tudi v naši, knjižničarski stroki je tako. Spomnimo se le slogana letošnjega posvetovanja ZBDS, ki nas je pozival »Skupaj smo močnejši: povezovanje, sodelovanje in etično delovanje«. Tokrat nam nekaj zanimivih iztočnic ponuja kolegica Silva Novljan, ki nas v svojem prispevku spodbuja k razmisleku o tem, kaj sploh pomeni povezovanje, je sploh potrebno, v kolikšni meri in kje, da prinese novo kakovost. Skupaj z njo se lahko vprašamo quo vadis, knjižničarstvo? Vemo kdo so naši uporabniki in kdo smo mi knjižničarji? Je knjiga še osrednji predmet našega dela? Kolega Marijan Špoljar v svojem prispevku govori o tem, da mora biti knjižničar tudi bralec! Morda ta ugotovitev sploh ni tako samoumevna kot bi pričakovali; torej smo knjižničarji še strastni bralci kot se sami radi pojmujejo? Odgovor na to vprašanje se morda skriva v razliki med vsakodnevnim spletnim paberkovanjem in šumečimi stranmi med prsti.

* Na tokratni naslovnici je fotografija iz Univerzitetne knjižnice Maribor. Tudi druge knjižnice lepo povabljene, da nam pošljete kakšno fotografijo in z njo sooblikujete *Knjižničarske novice*.

Mojca Trtnik,
odgovorna urednica

KAZALO

Stanje glede nadomestil za včlanitev in cen osnovnih storitev splošnih knjižnic	4
Evalvacija učinka promocije branja	6
Ključna beseda: povezovanje	8
Nekaj malega o popisu starih tiskov in nekatere zanimivosti o življenju in delu profesorja Rada L. Lenčka	10
Okrogla miza Sožitje med knjigo – elektronsko knjigo – digitalnim prostorom	12
S šolsko knjižnico opismenjeni v svet – predstavitev Sekcije za šolske knjižnice in Sekcije za mladinsko knjižničarstvo na Posvetovanju sekcij Zveze bibliotekarskih društev Slovenije	13
Lady cafe in Mestna knjižnica Ljubljana	14
Poletna šola Ligatus 2014: drugi del	17
Znanstvene knjižnice v informacijski pokrajini leta 2020: 43. letna konferenca združenja LIBER, Riga, 2.–4. 7. 2014	18
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj izdala faksimile in študijsko izdajo Gratae posteritati (1560) izpod peresa Žige Herbersteina	23
Sončne ure v Mestni knjižnici Izola	23
Povabilo knjižnicam za objavo izobraževalne ponudbe na spletni strani http://pregled.acs.si/	25
Iz dnevnega tiska	26

Stanje glede nadomestil za včlanitev in cen osnovnih storitev splošnih knjižnic: primerjava med leti 2008 in 2014

Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic je leta 2010 objavil študijo »Analiza stanja in možnosti za ukinitve nadomestil za včlanitev v slovenske splošne knjižnice« (Vodeb, Kodrič-Dačić in Janc 2010). Študija je bila namenjena oceni možnosti za ukinitve nadomestil za včlanitev v splošne knjižnice, za ukinitve se je namreč zavzemala takratna vladajoča koalicija političnih strank. V okviru študije so se tudi analizirali ceniki splošnih knjižnic, z namenom predstaviti obseg in višino cen nadomestil za včlanitev ter ostalih storitev knjižnic.

Študija je temeljila na načelu brezplačnosti storitev knjižnic, ki ga izpostavljajo mednarodne strokovne smernice. Zmožnost plačati storitve ne bi smela postati kriterij, ki določa, kdo lahko uporablja splošno knjižnico. Gre za kršitev načela enakosti pri dostopu (Splošne knjižnice... 2002, str. 15-16). Nacionalni Standardi za splošne knjižnice kot strokovna priporočila za delovanje splošnih knjižnic v tem duhu določajo, da morajo biti vpis, članstvo in izposoja kot osnovne storitve brezplačni (Standardi... 2005, str. 10). Zakon o knjižničarstvu, ki ureja javno službo na področju knjižnične dejavnosti, določa v 8. členu, da imajo uporabniki pravico do brezplačnih osnovnih storitev, kot so izposoja gradiva, posredovanje informacij o gradivu in iz gradiva ter bibliopedagoško delo (Zakon... 2001). Uredba o osnovnih storitvah pa dopušča, da nekatere osnovne storitve knjižnica zaračunava le članom in tako daje podlago za zaračunavanje nadomestil za včlanitev (Uredba... 2003).

V Centru za razvoj knjižnic smo po štirih letih želeli ugotoviti, kakšno je stanje glede zaračunavanja nadomestil za včlanitev, njihove višine ter zaračunavanja drugih storitev. Zanimalo nas je, če se je stanje v šestih letih spremenilo in za kakšne spremembe gre. V ta namen smo zbrali podatke o višini nadomestil za včlanitev za vseh 58 slovenskih splošnih knjižnic ter podatke o izbranih postavkah za najpogostejše zaračunane storitve. Zbirali smo podatke za cene veljavne v letu 2014. Cenike smo pregledovali v mesecu februarju 2014.

Preden predstavimo primerjavo stanja med cenami v letu 2008 in 2014, pa bomo pokazali na spremembe v financiranju in uporabi splošnih knjižnic.

V spodnji tabeli (Tabeli 1) so zbrani statistični podatki iz letnih poročil splošnih knjižnic za poročevalska leta od 2008 do 2013 (BibSiSt online 2014). Tabela prikazuje raven uporabe splošnih knjižnic, število članov raven financiranja in vire financiranja.

Tabela 1: Izbrani kazalci financiranja in uporabe splošnih knjižnic

Kazalec / Poročevalsko leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Število članov	502.627	506.599	497.110	498.308	495.995	494.624
Število izposoje na dom (i.e.)	22.889.752	23.112.109	23.173.421	24.548.143	25.404.206	25.505.450
Število fizičnih obiskov	9.983.856	9.200.197	9.335.997	9.951.460	10.178.178	10.183.308
Prihodki knjižnice (EUR)	47.638.162	49.097.130	50.298.633	50.215.696	48.105.525	48.200.102
Nejavni prihodki iz izvajanja javne službe (EUR)	3.688.152	3.845.223	3.772.046	3.793.257	3.649.273	3.842.734
Nadomestila za včlanitev ¹ (EUR)	1.362.834	2.012.844	1.553.555	1.749.240	1.719.412	1.769.880
Število zaposlenih delavcev (EPZ)	1.149	1.146	1.173	1.173	1.186	1.164
Sredstva za nabavo gradiva (EUR)	8.675.426	8.697.839	8.574.584	8.521.817	7.590.894	7.586.917
Število prireditvev	19.399	19.570	21.051	23.580	20.991	21.943
Drugi viri prihodkov knjižnice (EUR)	1.398.850	1.298.408	1.545.946	1.006.157	980.766	865.327
Stroški dela (EUR)	27.626.954	28.584.253	31.125.764	30.795.805	30.317.275	29.666.133
Programsko materialni stroški (EUR)	10.305.093	10.398.068	9.127.787	8.942.203	7.748.272	7.862.890
Stroški obratovanja (EUR)	4.646.704	5.034.073	5.274.072	5.653.940	5.716.032	5.380.523
Investicijski stroški (EUR)	4.850.217	4.553.622	5.156.578	5.056.460	4.552.508	5.272.452

Podatki kažejo splošno upadanje števila članov, ki sicer ni veliko (1,6 %), vendar ima neugoden padajoč trend. Ob tem je razveseljivo naraščanje uporabe, če jo merimo kot fizični obisk prostorov knjižnice ali pa kot število izposojenega gradiva na dom, ki ima tudi pozitiven trend. Celotni prihodki knjižnic se od leta 2010 zmanjšujejo, leta 2013 so za 4,2 % manjši kot v letu 2010. Tabela kaže tudi trende gibanja po vrstah stroškov, zmanjšali so se stroški za nabavo gradiva in programsko materialni stroški ter stroški dela. Višina nejavnih prihodkov iz izvajanja javne službe ima od leta 2009 trend upadanja, v letu 2012 je bila najnižja v zadnjih šestih letih.

Zmanjševanja prihodkov lahko izpostavimo kot dejavnik, ki slabša pogoje za delovanje knjižnic in jih sili v povečevanje prihodkov iz drugih možnih virov ali pa nižanje ravni dejavnosti. Nejavni prihodki iz izvajanja javne službe in v tem okviru nadomestila¹ za včlanitev bi lahko predstavljali takšen vir prihodkov.

V spodnjih tabelah (Tabelah 2 in 3) so predstavljeni podatki o višini nadomestil za prvo včlanitev za leti 2008 in 2014, ki bodo osnova za našo primerjavo.

Tabela 2: Višina nadomestil za prvo včlanitev v letu 2008

Struktura nadomestila za prvo včlanitev	Št. knjižnic	Delež knjižnic	Minimalna višina (EUR)	Maksimalna višina (EUR)	Mediana (EUR)	Aritmetična sredina (EUR)
Članarina	43	75 %	4,00	17,50	11,50	11,00
Članarina in stroški izkaznice	6	11 %	8,35	15,00	10,00	12,40
Članarina in vpisnina	1	2 %	14,5	14,50	14,50	14,50
Vpisnina	5	9 %	2,00	15,00	7,00	6,90
Stroški izkaznice	2	4 %	2,00	2,10	2,10	2,10
Skupaj	57	100 %	2,00	17,50	11,40	10,50

¹ Za leto 2008 so knjižnice poročale samo o članarinah.

Tabela 3: Višina nadomestil za prvo včlanitev v letu 2014

Struktura nadomestila za prvo včlanitev	Št. knjižnic	Delež knjižnic	Minimalna višina (EUR)	Maksimalna višina (EUR)	Mediana (EUR)	Aritmetična sredina (EUR)
Članarina	41	71%	5	19	12	12
Članarina in stroški izkaznice	10	17%	8	18,8	13	13
Članarina in vpisnina	1	2%	12,5	12,5	12,5	12
Vpisnina	3	5%	10	15	12	12
Stroški izkaznice	2	3%	2	4	3	3
Brez nadomestila	1	2%				
Skupaj	58	100%	0	19	12	11

Podatki kažejo, da se je v šestih letih povprečna višina nadomestila za prvo včlanitev povečala za 50 centov. Knjižnice z višino niso sledile splošni ravni zvišanja cen življenjskih potrebščin tj. inflacije. Nadomestila ne zaračunava samo ena knjižnica, vpisnino tri knjižnice, stroške izkaznice² oziroma vpisnino pa dve knjižnici. Knjižnica Medvode je edina povsem brezplačna knjižnica. V primerjavi s stanjem izpred šestih let manj knjižnic zaračunava vpisnino, več pa članarino. Povprečna vpisnina je znatno višja kot pred šestimi leti.

Ugotovimo torej lahko, da do bistvenih sprememb ni prišlo, ne v pozitivno smer odprave ali zmanjševanja nadomestil, ne v negativno smer povečevanja prihodkov iz tega naslova. Knjižnice v splošnem niso prevalele bremena izpada dohodka na uporabnike. Vendar pa moramo ob tem opozoriti na zaskrbljujoč trend uvažanja članarin v posameznih knjižnicah (Dravograd, Maribor, Domžale). Knjižnice namreč poročajo, da jih uvajajo zaradi težke finančne situacije in zahtev finančnejev (Fras Popović 2013). Zaskrbljujoči so tudi tuji zgledi, saj po poročanju Otisa celo v ZDA razmišljajo o zaračunavanju določenih storitev v splošnih knjižnicah (Otis 2013).

Poleg nadomestil za včlanitev smo primerjali tudi cene najpogostejših postavk iz cenikov splošnih knjižnic. Podatke navajamo v spodnjih tabelah (Tabela 3 in 4).

Tabela 4: Cene najpogostejših postavk v splošnih knjižnicah v letu 2008

Postavka v ceniku	Št. knjižnic s postavko v ceniku	Delež knjižnic	Najmanjša višina (EUR)	Največja višina (EUR)	Mediana (EUR)	Aritmetična sredina (EUR)	Faktor razlike med najnižjo in najvišjo ceno
1. opomin	57	100%	0,40	2,50	1,70	1,64	6,3
Izgubljena izkaznica ³	56	98%	1,00	10,00	3,00	3,22	10,0
Zamudnina knjige ⁴	55	96%	0,02	0,22	0,15	0,14	11,0
Enostransko fotokopiranje A4 ⁵	54	95%	0,05	0,20	0,10	0,10	4,0
Medknjižnična izposoja ⁶	54	95%	4,00	10,40	7,00	7,10	2,6
Disketa	43	75%	0,40	1,25	0,60	0,67	3,1
Obvestilo o prispelem rezerviranem gradivu ⁷	41	72%	0,20	1,30	0,50	0,56	6,5
Izpis polizvedbe iz arhiva izposoje (izpis transakcij)	26	46%	0,10	4,20	0,93	1,11	42,0
Internet ⁸	12	21%	0,40	3,00	1,28	1,42	7,5

2 Izgubljena prva izkaznica za odraslega člana. Izkaznice se lahko razlikujejo po načinu izdelave.

Tabela 5: Cene najpogostejših postavk v splošnih knjižnicah v letu 2014

Postavka v ceniku	Št. knjižnic s postavko v ceniku	Delež knjižnic	Najmanjša višina (EUR)	Največja višina (EUR)	Mediana (EUR)	Aritmetična sredina (EUR)	Faktor razlike med najnižjo in najvišjo ceno
1. opomin	48	83%	0,20	2,50	0,48	1,05	12,5
Izgubljena izkaznica ³	54	93%	1,00	10,00	3,00	3,44	10
Zamudnina knjige ⁴	57	98%	0,05	0,30	0,20	0,18	6
Enostransko fotokopiranje A4	57	98%	0,05	0,25	0,10	0,12	5
Medknjižnična izposoja – knjige, izposoja iz Slovenije	58	100%	4,0	12,00	7,00	7,60	3
Obvestilo o prispelem rezerviranem gradivu ⁷	35	60%	0,20	1,30	0,50	0,58	6,5
Izpis polizvedbe iz arhiva izposoje ¹¹	26	45%	0,10	4,20	1,00	1,13	42
Internet ¹²	3	5%	0,40	1,00	0,50	0,63	2,5

V primerjavi gibanja cen med letoma 2008 in 2014 lahko izpostavimo naslednje ugotovitve. Cena prvega opomina je v povprečju nižja kot pred šestimi leti, vendar je razlika med najnižjo in najvišjo ceno precej višja. Cena za izgubljeno izkaznico³ je višja za 22 centov, zdaj je 3,44 €. Zamudnina⁴ za knjige⁵ je znašala 14 centov, v letu 2014 pa znaša 18 centov, pri čemer so se razlike med knjižnicami precej zmanjšale. Enostransko kopiranje A4⁶ se je zvišalo z 10 centov na 12 centov. Cena za medknjižnično izposajo⁷ knjig iz Slovenije se je zvišala s 7,10 € na 7,60 €, knjižnice na določenih območjih omogočajo brezplačno izposajo v okviru knjižničnega območja (OOK). Cene rezervacij⁸ ostajajo zelo podobne, s 56 centov so se zvišale na 58 centov, zaračunava jih manj knjižnic. Za izpis polizvedbe iz arhiva izposoje⁹ ostaja cena na isti ravni, prav tako razlika med najnižjo in najvišjo ceno. Uporabo interneta¹⁰ na računalnikih v knjižnici zaračunavajo le še tri knjižnice, v letu 2008 ga je 12 knjižnic. Povprečna cena je dvakrat manjša. Primerjavo lahko sklenemo z ugotovitvijo, da do bistvenih premikov ni prišlo, pozitivno izstopa le krčenje zaračunavanja uporabe interneta. Tako ostaja poenotenje cen za izvajanje osnovnih storitev knjižnic v okviru javne službe nedosežen cilj, saj predlagani ukrep regulacije višine cen ni bil realiziran.

3 Izgubljena prva izkaznica za odraslega člana. Izkaznice se lahko razlikujejo po načinu izdelave.

4 Za knjige na oddelku za odrasle za en dan na enoto.

5 Za knjige na oddelku za odrasle za en dan.

6 Pri eni knjižnici velja cena samo za gradivo knjižnice, pri drugi knjižnici samo za člane knjižnice.

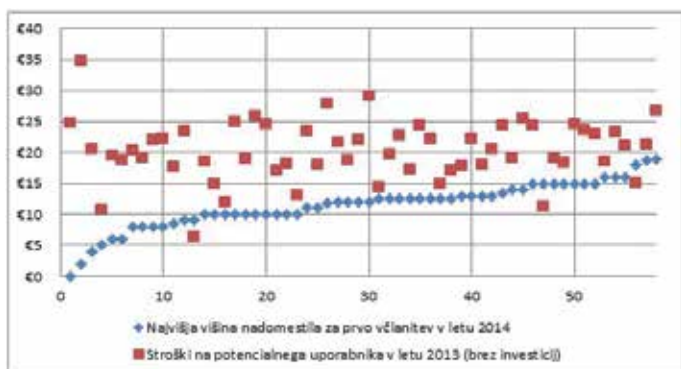
7 Knjige, izposoja iz Slovenije, od 54 knjižnic niso upoštevane knjižnice, ki zaračunavajo nadomestilo glede na poštino ali stroške dobavitelja.

8 Ena knjižnica računa obvestilo za vsako enoto gradiva.

9 Izpis transakcij.

10 Uporaba interneta za nečlane knjižnice za vsaj eno uro. V treh knjižnicah zaračunavajo uporabo interneta tudi članom. V eni knjižnici je uporaba interneta v določenih enotah brezplačna.

Za zaključek bomo primerjali razmerje med višino nadomestila za včlanitev ter stroški za delovanje knjižnice preračunane na število potencialnih uporabnikov. Korelacijo kaže spodnji grafikon.

Slika 1: Korelacija med višino nadomestila za včlanitev in stroški knjižnice na potencialnega uporabnika

Ugotovimo lahko, da obe vrednosti nista negativno povezani, kakor bi morda pričakovali. V nekaj primerih sicer to drži, vendarle pa visoki stroški oziroma prihodki knjižnice večinoma še ne pomenijo nizke višine nadomestila za včlanitev. Nekatere knjižnice z relativno visokimi prihodki zaračunavajo tudi relativno visoko nadomestilo za včlanitev. To odpira vprašanje arbitrarnosti meril za določanje višine, na kar je opozorila že Fras Popovičeva (2013, str. 225).

V sedanjí težavni javno finančni situaciji se je zagotovo težje zavzemati za ukinitve nadomestil za včlanitev, kot pa pred nekaj leti v času ekonomske prosperitete. Vendar pa so strokovna načela jasna: zaračunavanje včlanitve pomeni oviro pri uresničevanju enakosti dostopa do javne dobrine kljub politični sprejemljivosti. Tu bi poleg knjižničarjev morali odigrati svojo vlogo tudi financerji.

Literatura

- BibSiSt online. (2014). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 6. oktobra 2014 s spletne strani <http://bibsist.nuk.uni-lj.si>
- Fras Popović, S. (2013). Nekoč največja, nekoč brezplačna : razmišljanja ob spremembah v programskih usmeritvah Mariborske knjižnice. V M. Ambrožič in D. Vovk (Ur.), Knjižničarski izzivi: vizija, strategija, taktika : 2003-2013-2023: zbornik referatov (str. 193-230). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Otis, D.A. (2013). Free Public Libraries Charging for Survival. *Public Library Quarterly*, 32(2), 138-149.
- Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice (2002). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, Državna matična služba za knjižničarstvo.
- Standardi za splošne knjižnice. (2005). Pridobljeno s spletne strani 29.10.2008 http://www.mk.gov.si/file-admin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Podrocja/NSKD/standardi_spl_k_sprejeti.pdf
- Vodeb, G., Kodrič-Dačić, E. in Janc, K. (2010). Analiza stanja in možnosti ukinitve nadomestil za včlanitev v slovenske splošne knjižnice. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 20. marca 2014 s

spletne strani <http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/clanarine.pdf>

- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic. (2003). Uradni list RS št. 29/03.
- Zakon o knjižničarstvu. (2001). Uradni list RS 87/2001, 96/2002.

Gorazd Vodeb, Nina Mrak,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Evalvacija učinka promocije branja

Prispevek je nastal v kontekstu referata Potreba po organiziranem priporočanju dobrega branja v splošnih knjižnicah mag. Jelke Gazvoda na strokovnem posvetovanju Knjižnica srce mesta – Vrednotenje književnosti za potrebe knjižnic, ki ga je organizirala Mestna knjižnica Ljubljana (MKL). Avtorica se je v referatu, poleg ključnega vprašanja vrednotenja leposlovnih del, dotaknila tudi različnih načinov priporočanja branja, ki jih izvajajo splošne knjižnice.

Predstavljena evalvacija učinkov promocije branja je zajela tri vrste promocije, in sicer:

- priporočila z anotacijami, ki jih MKL objavlja na svojem spletnem mestu in se v naključnem vrstnem redu pojavljajo na vstopni spletni strani; priporočila so razdeljena po zvrsteh, vrstah gradiva, jezikih, formatih, ciljnih skupinah in temah, po katerih lahko bralci iščejo primerno gradivo;
- Znani BEREjo in priPOROČAjo – znane medijske osebe oblikujejo svoje priporočilne sezname desetih del, ki so nato objavljeni na spletnem mestu MKL in v obliki plakatov v knjižnicah v mreži MKL;
- Mesto bere, sodelujoči preberejo vsaj pet naslovov s seznama, ki ga pripravi knjižnica; akcija traja pet mesecev in je široko medijsko podprta.

Izbir gradiva pri bralcih sprožajo različni dejavniki, med katerimi velja na prvem mestu izpostaviti estetski dejavnik in kulturni učinek ob prebranem (notranja bralčeva potreba). Hkrati poteka tudi zunanja dinamika oz. zunanji dejavnik, na katere bralec nima neposrednega vpliva in se nanje le odziva s svojo bralno potrebo. Med zunanje »sprožilce« štejemo novosti, filme (prim. Pijevo življenje), nagrade in nominacije (prim. Jugoslavija, moja dežela; nagrada Kresnik), nove izdaje (prim. Zajtrk prvakov), dogodke (prim. Alamut, Samarkand; posledica 9/11) in objave v različnih medijih (prim. Angela Vode). Izkušnje knjižničarjev potrjujejo vsa ta dejstva.

Kvantitativno raziskavo na področju izposoje lahko uporabimo le za preverjanje občutka o dogajanju v knjižnici, lahko pa naredimo bolj natančno analizo ter povežemo nekatere dejavnike (denimo izposoje in zalogo v obrat) in naredimo primerjavo izposoje glede na število in čas prirasta izvodov. V tem smislu lahko obravnavamo le učinek promocije branja, medtem ko raziskava učinkov branja zahteva poglobljeno kvalitativno raziskavo. Podobno tudi o kvaliteti besedila kvantitativna raziskava izposoje ne

more prinesiti ustreznih rezultatov. V knjižnicah se nam v kombinaciji z mediji lahko zgodi učinek »snežne kepe«: promocija nekega naslova je že v medijih, nato naredi dodatno reklamo še knjižnica, in ko nas novinarji vprašajo, kaj denimo »najbolj gre v poletnih mesecih«, povemo isti naslov, o katerem nato spet berejo bralci – in posledično se čakalna vrsta rezervacij vse bolj daljša. Knjižnica bi v tem primeru morala imeti veliko število izvodov, ki bi kmalu nato lahko obležali na policah, kar bi pomenilo, da je bila investicija zgrešena. Knjižnice s priporočanjem sočasno ustvarjajo kanon branja in indeks odsvetovanega branja, vzporedno pa naj bi potekal tudi širok sistem izbiranja raznovrstnega gradiva.

Metodologija

Za evalvacijo smo izmed dvajsetih priporočil, ki so bila objavljena na spletnem mestu MKL, vzeli štiri naslove z različnimi letnicami izida. Iz skupine Znani BEREjo in priPOROČAjo smo iz seznamov dveh medijskih oseb vzeli po tri naslove; spiska sta bila objavljena novembra 2012 oz. novembra 2013. Iz akcije Mesto bere v letih 2012/2013 in 2013/2014 smo pregledali po pet naslovov za vsako leto. Za vse obravnavane naslove smo naredili analizo izposoje po mesecih od leta 2009 naprej.

Ugotovitve

Pregled domače strokovne literature povezane s svetovanjem za branje za odrasle kaže dokaj nizko zastopanost tovrstnih člankov v slovenskih publikacijah s področja bibliotekarstva; najdemo lahko nekaj predstavitev dobre prakse, ki je utemeljena predvsem z ameriško strokovno literaturo na temo svetovanja za branje (readers' advisory). Analiza rezultatov učinka promocije branja je pokazala, da priporočila z anotacijami na spletnem mestu MKL nimajo posebnega vpliva na izposajo. Število izposoj na ta način priporočenega gradiva se ni bistveno spremenilo od števila izposoj preden je bil naslov uvrščen na seznam. Pri enem od naslovov smo zaznali povečanje izposoje ob izidu nove izdaje, medtem ko priporočanje ni imelo posebnega učinka.

Izposoja naslovov s seznama Znani BEREjo in priPOROČAjo se je ob poteku promocije sicer povečala, vendar le za kratek čas in ni imela daljšega učinka. Hkrati moramo upoštevati dejstvo, da lahko ista medijska oseba nekatere bralce nagovori pozitivno in druge negativno.

Mesto bere je aktivna promocija, ki ima glede na trajanje (5 mesecev) tudi bolj opazne učinke predvsem med promocijo, kakor kaže gibanje izposoje.

Glede na način in učinek, lahko obravnavane načine promocije razvrstimo v tri skupine:

- mehka promocija, priporočila z anotacijami na spletnem mestu, ni vidnega vpliva na izposajo, čeprav je vsebinski vložek knjižnice pomemben;
- sofisticirana promocija, medijske osebe različno nagovarjajo bralce, v to skupino bi predvidoma lahko uvrstili tudi promocije branja za ciljne skupine bralcev;
- intenzivna promocija, ki traja dlje časa, je medijsko pod-

prta in od knjižnice zahteva večjo organizacijsko angažiranost.

Med analizo smo si zastavili vprašanje, ali znane medijske osebe priporočajo iste naslove ter kakšna je frekvenca nominacij istega naslova. Tako bi lahko tudi kvalitativno ovrednotili zbiranje namigov za branje. Pregledali smo okrog 180 naslovov, ki jih je predlagalo 18 znanih oseb in naredili izbor petih naslovov, ki so se več kot dvakrat pojavili na spiskih. Na ta način je spontano nastal neke vrste »kanon znanih«:

Camus: Tujec (4),
Bulgakov: Mojster in Margareta (3),
García Márquez: Sto let samote (3),
Jančar: Katarina, pav in jezuit (3),
Pahor: Nekropola (3).

Dinamika pri izbiri leposlovja

Splošna knjižnica zagotavlja bralcu svobodo in anonimnost ter samostojnost pri izbiri literature. Bibliotekarji se na oddelkih z leposlovje redno srečujejo z iskalnima zahtevama bralcev – »kaj takega kot...« ter »nekaj dobrega« - vprašanje, kateri študij da ustrezne odgovore na tovrstne zahteve, je na tem mestu zgolj retorično. Dejstvo je, da mora biti bibliotekar tudi sam bralec in poznavalec. Naši bralci sami radi sežejo po novostih v knjižnici in iščejo primerno literaturo s tiskanih seznamov, ki jih dobijo v knjižnici, ter med vrnjenim gradivom po sistemu – kar je bilo izposojeno, je gotovo v redu. Pri slednjem gre za »analogni« primer iskanja, ki ga nudijo denimo spletne knjigarne – »kdor si je ogledoval x, si je ogledoval tudi y«. V COBISSu trenutno žal nimamo takega algoritma, ki bi iz baze, ki jo širimo z vsako izposajo, prepoznal in posredoval ustrezna presečišča oz. naslove, ki bi lahko bili bralni namig obiskovalcem knjižnic. Posredniki med besedili in bralci so bibliotekarji, ki opravijo referenčni pogovor in lahko s časom postanejo neke vrste »osebni« knjižničarji, bralni zaupniki in mediatorji v procesu izbire literature – za to je potrebnega nekaj časa, znanja, branja in komunikacijske veščine. Eden od Ranganathanovih zakonov bibliotekarstva pravi, da naj bi 'prihranili bralcu čas'. Ta biblio-imperativ lahko razumemo vsaj v dveh smereh: prihraniti nekaj minut pri iskanju gradiva – kar se zdi zanemarljivo – ali prihraniti bralcu nekaj ur, ker ga usmerimo k zanj ustrezni literaturi. V tej dinamiki se kaže evolucija bralca, ki lahko ob namigih doživi strukturno spremembo bralnih zahtev ter spreminja lastna stališča. Vsak bralec ima pravico do branja in ne-branja ter do izbire kakršnekoli literature, česar mu v knjižnicah seveda ne kratimo. Dinamika izbiranja pa nikakor ni črno-bela, ampak vključuje različne osebne in osebnostne dejavnike, o katerih seveda ne sodimo.

Težava sledenja

Kakor smo že ugotovili, evalvacija izposoje ne govori o kakovosti literature in o branju: bralec si lahko gradivo izposodi, a ga ne prebere. V ta namen bi bila potrebna raziskava o bralnih navadah. Nekaj omejenih dejstev lahko prispeva bibliotekarji, ki so jih bralci že »posvojili« in jim zaupajo svoje bralno vedenje. V osebnem stiku, ki ga bralci cenijo, se skozi dialog ustvarja ozračje zaupnosti ne glede na odziv na prebrano. Ko govorimo o kakovosti literature, se tema

še bolj zaplete, saj so onkraj subjektivnih dejavnikov potrebni objektivni kriteriji ocenjevanja.

Razlikovati je potrebno tudi med kakovostnim in dobro napisanim delom in upoštevati čas, ki je pretekel od izida dela. Nekatera dela namreč preidejo iz domene popularne kulture, če tako imenujemo, denimo medijsko oglaševane novosti, v kanon visoke kulture, ki ga oblikujejo bralci skozi čas; lahko tudi skozi različna obdobja. Gradivo, ki »preživi« selekcijo, lahko vsekakor prepoznamo v smislu nadčasovne kakovosti. Proces je dolgotrajen in težko je predvideti, kaj se bo skozi čas dogajalo z gradivom, ki izhaja sedaj. Zdi se, da je lažje prepoznati trivialno literaturo in na ta način sklepati, kaj lahko svetujemo bralcem v smislu kakovostnih del.

Odprtost nadaljnjim vprašanjem

Če razumemo splošno knjižnico na področju kulture kot entiteto, ki se prilagaja času in okolju, v katerem deluje ter bralnim potrebam uporabnikov, jo lahko umestimo v teorijo memetike, ki jo razumemo kot evlucijski model prenašanja informacij po analogiji z genetiko (R. Dawkins, Sebični gen).

Knjižnica je prostor, kjer potekata tudi evolucija gradiva in evolucija bralca. Evolucija gradiva pomeni proces, v katerem gradivo pod različnimi pogoji (kritike, nominacije, nagrade) ter ob permanentni iskanosti »preživi« - predvidoma zaradi sporočila, ki ima večplastno in nadčasovno veljavo, estetskega učinka, ki nagovarja bralce v različnih obdobjih, ter izpolnjevanju drugih kriterijev iz domene literarne kritike. Sporočilo torej postane neke vrste kulturni gen oziroma »mem«, ki se lahko spreminja, množi in prilagaja, gradivo pa s tem dobi novo veljavo.

V kontekstu branja lahko večplastno razmišljamo tudi o evoluciji bralca tako v smislu sposobnosti preživetja, kakor tudi v smislu memetike R. Dawkinsa. Zastavimo si lahko vprašanje, ki je vezano na evolucijo človeka: ali osebk, ki berejo, lažje preživijo v procesu naravnega izbora, jih branje kot mem pripelje do strukturne spremembe, ki pomeni preživetje ter razvoj posameznika in posledično tudi vrste. Hkrati lahko razmišljamo tudi o čustveni pismenosti bralca, ki je prav tako večplastna. Vprašanja, ki se postavljajo ob tem razmišljanju, bi bilo potrebno podrobneje raziskati tako z vidika bibliotekarke znanosti kakor tudi sociologije kulture in antropologije.

Zastavljena vprašanja pomenijo vabilo k razmišljanju ne le na področju svetovanja za branje in promocije branja, ampak tudi v širšem kontekstu branja kot ustvarjalne intimne dejavnosti posameznika, ki lahko bistveno pripomore k njegovemu osebnostnemu razvoju; hkrati pa želijo opozoriti na pomembno vlogo in odgovornost knjižnic, ki so lahko gibalno razvoja in boljše kakovosti bivanja za posameznika.

Marijan Špoljar,
Mestna knjižnica Ljubljana

Ključna beseda: povezovanje

Že vse od letošnjega posvetovanja ZBDS *Skupaj smo močnejši* (Laško, 18.- 19. september) se je v moje zaznavanje dogajanj na knjižničarskem področju intenzivno vrivala beseda **povezovanje**. Ko sem pripravljala referat *Prostor za znanje* za to posvetovanje, se je izkazalo, da je povezovanje med vsemi oblikami neposrednega sporazumevanja z uporabnikom, kot so spodbujanje, informiranje, svetovanje, pomoč, izobraževanje oziroma informacijsko opismenjevanje, najbolj določalo potrebo po spremembi knjižničnega prostora. To pa je nenačrtovano ustrezalo tudi delu slogana posvetovanja. Sicer pa se želja organizatorja, da poveže knjižničarje vseh vrst knjižnic, ni v celoti uresničila. Razdrobljena vsebina je bila prevelika ovira za opredelitev skupne problematike, ki bi vodila k cilju naslova. Domov grede sem razmišljala, kako drugače bi bilo, če bi vse knjižnice razpirale problematiko in iskale najboljše poti in načine npr. samo za povezovanje; kaj pomeni, je potrebno, prinese novo kakovost, gospodarnost, mora biti drugačno, zakaj se povezovati oziroma tesneje povezovati, s kom, kako, kdaj, kje... ?

Povezava *Komisije za razvoj knjižničnega sistema Univerze v Ljubljani, CTK, NUK* se je izkazala za koristno opogumljanje knjižnic za e-informacijsko opismenjevanje in za sodelovanje pri e-izobraževalnih programih ustanov. Povabile so strokovnjake, ki so se s temi izzivi že srečali, na posvet *E-izobraževanje: izzivi za visokošolske knjižnice* (Ljubljana, 23. oktober). Njihova znanja in izkušnje so se povezale v priporočilo, da se morajo knjižnice povezovati s programi e-izobraževanja kot sodelavci, ki zmorejo prispevati h kakovosti in uspešnosti izobraževanja pri predstavljanju vsebine, urejanja avtorskih pravic, dostopnosti virov in informacijskem opismenjevanju! V beležke sem si zapisala: Priložnost za krepitev socialne vloge knjižnice. E-izobraževanje bo privabilo več uporabnikov v knjižnice zaradi potrebe po neposrednem stiku z drugim, ki je lahko knjižničar ali drugi pomembni in možni za razrešitev učnega problema. Potreben bo fizičen prostor za delo skupin in povezovalno delovanje knjižničarja! Organizator naj drugič priporoči predavateljem, da namesto slik spletnih strani, ki jih ni moč (pre)brati, navedejo le njene značilnosti in dodajo njen naslov.

Veselo pričakovanje povezovanja javnosti s *Pogledi knjižničarjev na prihodnost knjižnic na sejmu Frankfurt po Frankfurtu* (Ljubljana, Mladinska knjiga, 13. november) se ni uresničilo, pravzaprav niti ni bilo mišljeno, kar sem spregledala. Knjižničarji so svoje poglede sporočali knjižničarjem. Žal, saj bi vsebina bolj dramila javnost kot knjižničarje, ki smo ugotavljali, kako uglašeni smo, tako pri poslanstvu, zgodovinskih izhodiščih kot tudi v prepričanju, da knjige in knjižnice ne bodo izumrle! Razlike je bilo moč zaznati v nekaterih načinih uresničevanju poslanstva, pa še te so bile bolj na stani možnosti, morda tudi drznosti in razumevanja poslanstva knjižnice kot edinstvenega javnega kulturnega oziroma izobraževalnega prostora. Soočili pa smo se lahko tudi s stroški sodobnega delovanja knjižnic in učinkovitejšega prikazovanja njihovega učinka,

ter z opozorili, da je možno učinkoviteje izrabiti že sedanje možnosti. Ob fotografijah praznih čitalniških kotičkov v specialnih knjižnicah sem zapisala: Na njih bi bili gotovo tudi študenti, ki iščejo prostor za skupinsko učenje, o čemer govore raziskave uporabnikov, če bi jih knjižnice primerno povabile.

Vztrajno je povezovanje zeleno utripalo tudi na praznovanju *Dneva splošnih knjižnic* v Kopru (20. november) in opazno konkuriralo besedam knjiga, knjižnica in branje, ki so povezovale govorce na prireditvi, čeprav so nastopali vsak s svojo, povejmo, zanimivo vsebino. Organizatorju *Sekciji za splošne knjižnice* je v povezavi z OKK v Kopru in ostalimi uspelo ustvariti občutek povezanosti udeležencev. Lepo je bilo v družbi enako mislečih, enako navdušenih za intenzivno življenje teh besed, lahko smo skupaj ploskali in se strinjali, da njihovo povezanost in njihov položaj v družbi zmore ogroziti le nerazumna politika. Dan je bil posvečen povezovanju in partnerstvu (včasih celo hudomušno, saj smo nekateri morali razmisliti, katero zvrst knjige izbrati za partnerstvo)!

Slogan praznovanja *Dobre knjige povezujejo* je bil demonstriran z novim portalom splošnih knjižnic DOBREKNJIGE.SI, ki sta ga kot rezultat uspešne in učinkovite povezave (nastal je v dveh letih!) predstavili avtorici *Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper* in *Goriška knjižnica Franceta Bevka*. Dobili smo nov prostor povezovanja vseh splošnih knjižnic in tudi bralcev, ki so prepoznani kot dobri oglaševalci branja, za sodelovanje pri celoviti neodvisni predstavitvi kakovostne literature. Kako pomemben in sam po sebi razumljiv vpliv ima novodobna tehnologija na povezovanje knjižnic, je predsednica Sekcije opozorila še z naštevanjem drugih projektov, npr. Cobiss, dLib, Kamra, ki pa niso zadnji; napovedujejo se povezave strokovnih procesov. Navdušenemu aplavzu je sledil še aplavz nagradjenkam za najboljši projekt leta *Združenja splošnih knjižnic*. Ljudska knjižnica Metlika je prejela nagrado za projekt »Bilo je...«. Povezal je prireditve in informacijske vire s prepoznano potrebo okolja in v manjšem kraju v povezavi z gostilno spodbudil druženje krajanov in nov zagon za njihovo samooskrbo. Zabeležila sem si: Da se delati prave stvari, če jih prepoznaš in če jih hočeš! Uspešen in učinkovit primer povezanosti knjižnice s potrebami okolja! Samostojna majhna osrednja knjižnica morda zmore z manj težav in bolje identificira potrebe svojega okolja kot organizacijske enote velike osrednje knjižnice, še zlasti, če v njih delajo knjižničarji, ki krožijo iz kraja v kraj in kraje svojega delovanja (pre)malo poznajo. Glej: *Nisem od tu. Nagrajeno posvetovanje Knjižnica, srce mesta: vrednotenje književnosti za potrebe knjižnic*, s katerim je *Mestna knjižnica Ljubljana* povezala strokovnjake različnih strok, pa sem, kot tudi nekateri drugi, s pomočjo dodatne razlage le spravila v okvir razumevanja portala *Dobre knjige.si*, in sicer kot dodatni prispevek k ocenjevanju knjig, saj nas je kot uporabnike zaskrbelo, da bomo morali iskati informacije za dobro branje po dveh portalih. Tako pa se nam obeta na enem zanimivo primerjanje predlogov dobrih knjig, ki jih berejo oziroma predlagajo v branje knjižničarji, z ocenami, ki jih bodo namenili naslovom letne založniške produkcije.

K povezovanju za razvijanje osnove možnosti za branje dobre knjige so nagovarjali vse odgovorne za razvoj bralne pismenosti tudi nekdanja predsednika in sedanja predsednica *Bralnega društva Slovenije* na knjižnem sejmu (Ljubljana, 27. november) s sloganom debate: *Z Bralnim društvom Slovenije do boljše pismenosti*. Društvo vabi med članstvo predstavnike vseh strok s prepričanjem, da je branje skrb vseh, širjenje in razvijanje bralne zmožnosti pa uspešno s sodelovanjem vseh strok. Niso spregledali niti raziskav PISA, ki govore o pozitivnem vplivu knjižnice in profesionalnega znanja knjižničarja na bralno pismenost, posebej pa so poudarili knjižničarjevo povezovalno vlogo tako pri povezovanju strokovnjakov, npr. medpredmetni pouk na vseh stopnjah šolanja, kot pri učenju branja strokovnih in leposlovnih beril. Uro za tem smo se na *Založniški akademiji* seznanili z rezultati *Bralne kulture in nakupovanjem knjig v Sloveniji*, kjer so raziskovalci med drugim poudarili, kako dobro knjižnice dopolnjujejo založbe z izposojeno lažje literature, saj založniki ne bi mogli zadovoljiti te potrebe tako kot jo lahko splošne knjižnice. Knjižničarski glas je dodal človekovo pravico (brez vira!) kot zagovor dostopnosti do lažje literature v splošnih knjižnicah, ni se pa ga slišalo, ko bi bilo potrebno pojasniti razliko v številu izposojenih knjig na dom in številom izposojenega knjižničnega gradiva. S sabo sem odnesla še misel: Quo vadis, knjižničarstvo? in Zamujena priložnost za javno demonstracijo knjižničarske profesije.

Tema profesionalnost je povezala *Knjižničarsko društvo Rijeka* in *Sveučilišno knjižnico Rijeka*, ki sta organizirali srečanje knjižničarjev pod naslovom: *Profesija/poziv knjižničar/ka: hommage Katici Tadić* (Reka, 28. november). V naslovu sta izpostavili ime, ki zgovorno in nedvoumno govori o tem, kdo je profesinalec/ka. Za spoznanje zadoštujeja že njeni knjigi *Rad v knjižnici in Bibliografija o arhivima, čitaonicama, knjižnicama i muzejima: napisi iz riječkih i sušačkih hrvatskih novina od 1900. do 1999. godine na području današnjih županija Primorsko-goranske, Istarske i Ličko-senjske*. Nista pogosto citirani, sta pa pogosto uporabljani in obe zgovorno določata, kaj najmanj naj bi vedel knjižničar o knjižničarstvu. Da je k zahtevam po knjižničarskem znanju dodala še etiko in srčnost, so vedeli veliko povedati njeni sodelavci in prijatelji. Presenetljivo veliko so mi povedali tudi o sebi in odnosu do knjižničarske stroke. Pragmatiki: To bi lahko bil učinkovit uvod študentov v študij knjižničarstva se je pridružila spoznanje: Ko govoriš o mrtvih, govoriš tudi o sebi.

Bogato jesensko strokovno druženje, ki je poudarjalo predvsem medsebojno povezovanje knjižnic, je znova potrdilo organizacijsko sposobnost knjižničarjev. Pri tem so izstopali tudi posamezniki, a sem se namerno izognila njihovemu navajanju in z navajanjem nosilcev organizacije opozorila na njen pomemben delež pri doseganju ciljev takega druženja, ki ne vključuje le materialne podpore, ampak tudi odgovornost za povezovanje strokovnega znanja in njegovo udejanjanje. Dogajanje me navdaja z optimizmom in z veseljem pričakujem porast dejavnosti, v katerih knjižničar ne nastopa samo kot povezanec ampak tudi kot povezovalc.

Profesionalec, ki poveže uporabnika z informacijskimi viri iz knjižnične zbirke in zunaj nje, s strokovnjaki, poznavalci orodij, računalniških programov, učenja učenja, ustvarjalci, pomočniki, z osebami, ki zmorejo združiti znanje za skupno razrešitev problemov. Stoji na vrhu informacijske piramide, kjer ima dober pregled nad potrebami in informacijami in zmore v knjižnici ali zunaj nje zagotoviti delitev, prenos znanja brez ovir in hierarhije. Pomislim: Ali lahko postanemo odvisniki knjižnice, ki bomo morda celo rekli: Če ne bomo obiskovali knjižnic, nas bo pobralo.

Za veseli dan kulture (3. december) se podam še v knjižnico, saj je december zame tudi čas za osamo in intimno povezavo z romanom (res dobrega mi je priporočila knjižničarka!), esejem, ki bo tu pa tam zahtevala še poezijo. Srečno knjižničarji!

Silva Novljan

Vir: wardnumbersix.wordpress.com

Nekaj malega o popisu starih tiskov in nekatere zanimivosti o življenju in delu profesorja Rada L. Lenčka

S kolegico Tatjano Tomažič Majstor sva v letu 2014 začeli z opravljanjem javnih del, na oddelku Rokopisne zbirke in zbirke redkih in starih tiskov v Narodni in univerzitetni knjižnici. Popisali sva stare tiske - knjige, ki so izšle do leta 1850 in uredili zapuščino pokojnega jezikoslovca dr. Rada L. Lenčka.

Pri popisu sva ugotovili, da je v skladišču Narodne in univerzitetne knjižnice na Leskoškovi shranjenih 1848 knjig, na Turjaški pa 484 knjig, kar je skupaj 2332 knjig. Večina knjig je v zadovoljivem stanju, veliko jih je restavriranih, nekaj pa potrebnih takojšnjega posega. Knjige so skoraj vse zavedene v COBISSu, nekatere so z napakami. V zvezi z zapuščino pokojnega profesorja Rada L. Lenčka naj povem, da je NUK hranil 146 škatel gradiva (25x23x40 cm); 42 škatel je bilo raznih separatov, beležk, revij, kataložnih listkov (domače knjižnice), zvočnega gradiva, pisem, korespondence, študijskega gradiva in osebnih predmetov. V ostalih škatlah so bile shranjene knjige. Knjige, revije in separate sva zložili v škatle in sedaj čakajo na bibliografsko obdelavo.

Slika 1: Fotografija Rada L. Lenčka ob prebiranju seminarja na konferenci o Janu Baudouinu de Courtenayu (v Reziji leta 1979).

Ob podrobnejšem pregledu in razvrščanju gradiva se je pokazalo, da je bila večina gradiva hranjena v več kopijah, da je bilo veliko iztrganih listov raznih časopisov in revij, opomnih listkov in nečitljivih zaznamkov. Veliko ur sva porabili, da sva izločili nepotrebno. Osredotočili sva se na urejanje osebnih dokumentov, poljudnih, strokovnih in znanstvenih razprav, govorov, delovnih zapiskov, beležnic, pisem in korespondence ter študijskega gradiva.

Tako sem dobila vpogled v življenje in delo ameriško-slovenskega slavista in slovenista profesorja Rada L. Lenčka, rojenega 3. oktobra leta 1921 v Mirni na Dolenjskem in umrlega leta 2005 v New Yorku. Po končani novomeški gimnaziji se je leta 1940 vpisal na ljubljansko Filozofsko fakulteto, kjer je študiral slovenščino in etnologijo. Iz tega obdobja sta ohranjena dva indeksa, iz katerih izvemo, da je bil krščen za Radislava. V dijaških in študentskih letih je bil član katoliške Slovenske dijaške zveze in študentske katoliške zveze. Leta 1944 je odšel v Gorico poučevat na gimnazijo, ki so jo ustanovili Nemci, kjer je ostal do poraza nemškega rajha. Na svobodnem tržaškem ozemlju je ostal do leta 1956. V teh letih je bival večinoma v Trstu in se ukvarjal z etnografskimi in literarnimi vprašanji, časnikarstvom in uredništvom. Pri slovenskem radiu Trst je ustvarjal razne, etnološko obarvane, radijske oddaje in vodil nekakšno različico oddaje »Čestitke in pozdravi«. V tistem obdobju je tudi napisal dve kratki otroški igri »Po pirhe« in »Pomlad pri sv. Štefanu«. Omeniti velja še njegovo razpravo o kraški čupi, ozkem in dolgem lesenem čolnu, izdolbenem iz debla (monoskil). Lenčkovo razmišljanje v zvezi s tem fenomenom je vsekakor zanimivo z več pogledov.

Slika 2: Naslovna stran indeksa ljubljanske Filozofske fakultete.

V tem »primorskem« obdobju se je njegovo zasebno življenje precej spremenilo: na Kapeli (cerkev na Kostanjevici pri Gorici) se je poročil s svojo študentsko ljubeznijo Nino Lavrenčič in rodili sta se mu dve hčerki, Jelvica Bibi in Helena Lena. Po letu 1954, ko je bila z londonskim sporazumom dokončno postavljena meja med takratno Jugoslavijo in državo Italijo in se je Trst z zaledjem priključil Italiji, je sledilo precej nemirno leto. V enem od pisem se je Rado Lenček potožil prijatelju, kako se je velikokrat skrival po mestu, ker ni bil italijanski državljan. Ali je za italijansko državljanstvo zaprosil, iz gradiva ni razvidno, sem pa v nekem pismu zasledila, da na tem ozemlju ni mogel ostati, ker ni imel goriško-tržaških korenin. S svojo družino je v poletnih mesecih 1956 leta odplul v Združene države Amerike.

Sprva se je v Chicagu zaposlil kot tehnični risar pri velikem podjetju, ker je bilo delo dobro plačano; leta 1958 je službo izgubil, se vpisal na nadaljevalni študij jezikoslovja na tamkajšnji univerzi in pridobil štipendijo za podiplomski študij na Harvardu, kjer je doktoriral leta 1962.

Nekaj let je poučeval slovanske jezike in literaturo na čikaški univerzi »University of Illinois«. Leta 1965 je postal profesor na newyorški univerzi »Columbia«, kjer je pridobil tisti vzgon, značilen za udejanjenje njegovih idej. Rado L. Lenček se je z veliko vnemo lotil svojih jezikovnih razprav, študij in dognanj. Polje svojega delovanja je posvetil jezikoslovju, filologiji, sociolingvistiki in ga razširil na ostale slovanske jezike. V ameriško okolje se je asimilirал, leta 1961 pridobil državljanstvo in, kot se je sam izrazil, je šele takrat lahko razpel krila in svobodno poletel s svojim intelektom. Temu dejstvu navkljub so mu ostali kolegi in strokovnjaki večkrat očitali starocelinski cinizem in negativizem. Tako iz pisem izvemo, da so ga slovenski venetologi pozivali k bolj jasnemu in preudarnemu razmisleku ideje Mateja Bora in Ivana Tomažiča o venetskem izvoru Slovencev. Kot pristaš panonske teorije in občudovalec Jerneja Kopitarja, je venetsko teorijo odklanjal. Ravno tako se je spustil v spor glede rabe angleškega pridevnika »slovene« in »slovenian«. Trdo je zagovarjal izraz »slovene« in celo nekateri profesorji, ki so stali na njegovem bregu, so mu predlagali strpnost. Skupaj s svojim bližnjim prijateljem Rajkom Ložarjem, ki je bil njegov profesor in vzornik in s katerim si je celo življenje (do njegove smrti) dopisoval, se je v zvezi s tem zapletel v spor s slovenskimi anglisti. Sicer pa je bil slog Rada Lenčka, ostrini in analitičnosti navkljub, umirjen in akademsko zadržan, kar se je z leti le še stopnjevalo. V kasnejšem obdobju svojega življenja se je očitno spopadal s pozabljanjem. Njegova politična drža je bila protikomunistična, a mlačna. Bil je pristaš Jugoslavije, očitno nekomunistične, in veliko je pisal o ideji skupnega jugoslovanskega jezika. Predlagal je, da bi srbohrvaščino preimenovali v narodni jezik. V nekem obdobju se je celo pojavilo pismo (po tistem, ko je prejel ameriško državljanstvo), v katerem piše, da bi se rad odpovedal jugoslovanskemu državljanstvu. Če je jugoslovansko državljanstvo dejansko izgubil, nisem izvedela, dejstvo pa je, da je kasneje pridobil slovensko.

Slika 3: Toussaint Hočevar, prijatelj in tesni sodelavec Rada L. Lenčka, je zaslužen, da so ob 100. obletnici smrti Friderika Barage v ZDA natisnili spominsko znamko.

Na ameriškem političnem parketu se je nagibal k republikancem in je bil član Slovenskega republikanskega kluba. Lenček je napisal številne članke, razprave, eseje in knjige; sodeloval pri veliko kongresih, konferencah in slovensko-slovanskih društvih. S kolegi je leta 1973 ustanovil inštitut »Society for Slovene Studies - Družbo za slovenske študije«, zadolženo za pospeševanje slovenskega študija in bil je med prvimi pisci revije »Two homelands / Dve domovini«.

Aktivno je sodeloval pri urejanju publikacije »Kdo je kdo« v Združenih državah, vzdrževal stike s slovensko diasporo v Argentini in se vključeval v razna združenja. Bil je član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in newyorške akademije znanosti. Leta 1992 se je upokojil.

Pogosto je bil nagrajen za svoje delo. Med pomembnejše nagrade sodi nagrada ameriškega združenja učiteljev slovanskih in vzhodnoevropskih jezikov iz leta 1994, leta 1995 mu je Slovenija izkazala čast tako, da ga je imenovala za Častnega ambasadorja znanosti RS, leta 2001 je prejel odlikovanje Reda svobode RS za dosežke pri uveljavitvi slovenščine izven slovenskih meja. Po njem je tudi ameriško Društvo za slovanske, vzhodnoevropske in evroazijske študije poimenovalo študentsko nagrado.

Naj zaključim s podatkom, da je v teh decembrskih dneh (ko to pišem), v 91. letu starosti preminila njegova vdova Nina Lenček, ki je skupaj z dr. Rozino Švent poskrbela, da je ta zapuščina prišla v varno Nukovo naročje (na rokopisnem oddelku stoji 7 tekočih metrov map inventarnega popisa Rada Lenčka, kjer so tudi zapisani podatki omenjeni v članku).

Sara Müller,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Okrogla miza Sožitje med knjigo – elektronsko knjigo – digitalnim prostorom

Knjižnično informacijski in založniški center (KICZ) Centra vojaških šol je v sodelovanju z Društvom bibliotekarjev Maribor (DBM) pripravil enodnevno okroglo mizo z naslovom Sožitje med knjigo – elektronsko knjigo – digitalnim prostorom. Potekala je 10. julija 2014 v Kadetnici Maribor, torej v času, ko se številni knjižničarji že spogledujemo z bolj ali manj zasluženim poletnim počitkom.

Okroglo mizo smo si zamislili kot srečanje različnih javnosti, strokovne in širše, ki se tako ali drugače srečuje s knjigo. Srečanje je bilo namenjeno izmenjavi mnenj, predvsem pa nas je zanimalo, kaj lahko knjižnice danes ponudimo svojim uporabnikom. K sodelovanju smo povabili tudi ponudnike e-izobraževanja v Slovenski vojski in pa seveda uporabnike ter strokovnjake drugih strok. Ideja se je porodila v Knjižnici slovenske vojske, ki je k izvedbi povabila Društvo bibliotekarjev Maribor.

Okroglo mizo je povezoval moderator **Mirko Nidorfer**, ki je kot uvod v debato predstavil nekaj dejstev razvoja različnih medijev in ob dogodku razstavil nekaj raznolikih fizičnih nosilcev vsebin. Kot uvodničarji so svoje poglede na branje, knjigo in na delo s knjigami predstavili vabljeni strokovnjaki, ki so tematiko osvetlili vsak s svojega zornega kota.

Bibliotekar KICZ **Zvonko Krunić** je nazorno predstavil *Digitalno knjižnico Ministrstva za obrambo RS*, ki je prisotne prepričala, da se tudi slovenska vojska v zadnjih letih vedno bolj povezuje s civilno družbo in odpira v neposredno okolje.

Mag. Branka Kerec se je osredotočila na bistveno značilnost, ki spremlja današnje knjižničarjevo delo, na sožitje obstoječih raznolikih vrst knjižničnih virov. Soobstoj letih nam narekuje različne ali drugačne pristope in metode dela. In ker so bistvene značilnosti pravzaprav odvisne od tega, ali so namenjene splošni javnosti ali znanstveno raziskovalni, je sobivanje in sožitje ponazorila na primeru Biblosa, spletne eKnjižnice in eKnjigarne s pretežno splošnimi vsebinami, in Digitalno knjižnico Univerze Maribor (DKUM) kot primerom univerzitetnega repozitorija, ki se z drugimi združuje v Nacionalni portal odprte znanosti (*Biblos in DKUM*).

Kako si lahko uporabniki izposodijo elektronske knjige in na kaj mora za ustrezno delovanje biti pozorna knjižnica, nas je seznanil **Srečko Bončina** iz Narodne in univerzitetne knjižnice Ljubljana (*Izposodi si elektronsko knjigo*).

Da je v našem življenju prebiranje lahkotnih, razmišljujočih in pravzaprav vsakih vsebin, ki posamezniku širijo njegova obzorja, še kako pomembno, smo ponovno ozavestili s humornim in polnim anekdot prepletenim pripovedovanjem kliničnega psihologa in biblioterapevta **mag. Aca Prosnika**. Pri osvajanju vsebin pravzaprav ni nezanemarljiv medij, torej iz kakšnih 'knjig' osvajamo naša vedenja.

Za današnje dobo je značilen 'drveči svet', ki posameznika, predvsem pa mlade generacije sili v površno, če ne že zelo bežno in površinsko spoznavanje sveta, kjer ni poglobljenega ponotranjenja spoznavnih informacij o tem svetu. Zato je še kako resničen in še bolj zastrašujoč Prosnikov odgovor na ves čas zasledujoče vprašanje *Kako otroci berejo*, ki se glasi, da ti sploh ne berejo. Da pravzaprav le *gledajo*, in da zaradi današnjega 'drvečega sveta' sproti pozabljajo, kaj in zakaj *gledajo* ali na kaj iščejo odgovore. Pri tem je večkrat poudaril, kako bistvena prvina v razvoju otrok s takšnim nebranjem umanjka.

Slika 1: referenti za okroglo mizo (foto arhiv KIZC)

Splošen družbeni in socialni razvoj okolja nam narekuje tudi večjo povezanost in sodelovanje knjižnic, kot smo mu bili priča v preteklosti. Danes praktično nobena knjižnica ne more delovati osamljeno, tudi vojaška knjižnica ne. Kako je v razvoju knjižničarstva pomembno sodelovanje in povezovanje, priča tudi letošnje jesensko posvetovanje ZBDS, ki je z izbrano vsebino potrdilo, da *Skupaj smo močnejši*. Ravno tako pa sta to potrdila zadnja dva referenta s predstavitev izobraževanja v Slovenski vojski: **prof. dr. Tomaž Kladnik** nas je seznanil z delovanjem *Centra vojaških šol*, **dr. Darko Ščavničar** pa je predstavil *E-izobraževanje v Slovenski vojski*. Slednji tudi dokaj kritično, saj je prisotno vodstvo opozoril na tiste pomanjkljivosti, ki bi z nekaj spremembami lahko pripomogle k dvigu kakovosti izobraževanja. Za nas knjižničarje je bilo pri tem razveselivo, da so se predlogi k izboljšanju nanašali tudi na nabavno politiko in lastno založniško dejavnost.

Tako smo iskali most in sožitje med priljubljenostjo in bralnostjo hipertekstualnega (videnega – slišane – migitajočega) spleta in fizično napornim(?) listanjem po knjigi. [Okrogle mize](#) pa se je udeležilo okrog 50 udeležencev tako iz vojaške stroke kot knjižničarjev iz različnih knjižnic Maribora.

Knjižnica je še zmeraj epicenter žarčenja, vozlišče in križišče, knjižnični (nenakupovalni) center srečevanja raznovrstnih medijev ali nosilcev besede, slike, zvoka in še česa, kar spodbuja vse generacije k ustvarjalnim izzivom in jim omogoča miselno in duhovno potovanje v našem knjižničnem planetariju. Hkrati je knjižnica odprti prostor modrovanja, vseživljenjskega izobraževanja, informacijskega opismenjevanja, svobodnega izražanja in pozitivnega kritiziranja.

Čeprav so knjižnice vedno bolj tudi virtualni prostor, imajo svojo dušo, ki jo predstavlja oseba v knjižničarju/bibliotekarju. Ta knjižnici s svojo enkratnostjo, izvirnostjo, ustvarjalnostjo in energijo daje osebni, personalni in nenadomestljiv pogled in življenje, ki je v službi uporabnika.

Slika 2: udeleženci okrogle mize (foto arhiv KIZC)

Mirko Nidorfer in Branka Kerec;
Knjižnično informacijski in založniški center MO RS,
Kadetnica Maribor – knjižnica in Društvo bibliotekarjev
Maribor

S šolsko knjižnico opismenjeni v svet – predstavitev Sekcije za šolske knjižnice in Sekcije za mladinsko knjižničarstvo na Posvetovanju sekcij Zveze bibliotekarskih društev Slovenije

Na letošnjem Posvetovanju sekcij Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, ki je potekalo pod geslom *Skupaj smo močnejši: povezovanje, sodelovanje in etično delovanje*, so se 18. in 19. 9. 2014, v Laškem, s programom predstavile posamezne sekcije.

Prvi dan, po otvoritvenih nagovorih in pozdravih, se je v veliki dvorani začel skupni del zanimivih predavanj¹. Po odmoru za kosilo, v popoldanskem času, pa so si udeleženci lahko izbrali predavanja, ki so potekala hkrati, v različnih dvoranah. Vsaka sekcija, ki deluje v okviru ZBDS, je predstavljala svoj program in predavatelje. V tem času je svoja predavanja izvedla tudi Sekcija za šolske knjižnice in Sekcija za mladinsko knjižničarstvo pod geslom: *S šolsko knjižnico opismenjeni v svet*².

1 Celoten program je dostopen na spletu: <http://www.zbds-zveza.si/?q=node5/posvetovanje-sekcij-skupaj-smo-mocnejši>.

2 Zbornik povzetkov je dostopen na spletu: <http://www.zbds-zveza.si/?q=node5/posvetovanje-sekcij-skupaj-smo-mocnejši>.

Sklop je vodila ter povezovala Urša Bajda, članica IO Sekcije za šolske knjižnice. Prvo predavanje, z naslovom »Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi« je izvedla Nevenka Poteko (Šolski center Celje).

Predstavila je zanimiv projekt (mednarodnih razsežnosti), ki je bil zasnovan tako, da sta kot končni cilj nastali tiskana in elektronska knjiga prepletenih zgodb v različnih jezikih, na osnovi izhodiščnega besedila. Želeli so motivirati dijake, da bi videli v razpisu priložnost za razvijanje svoje kreativnosti v maternem jeziku in da bi z zgodbami zaznamovali svoj prostor kot tudi širše okolje. K sodelovanju so povabili tudi dijake posameznih šol z različnih držav bivše Jugoslavije. Podrobnosti projekta so dostopne tudi na spletnem naslovu: <http://www.sc-celje.si/projekti/pisber/Strani/default.aspx>.

Slika 1: Nevenka Poteko predstavlja projekt.

Gregor Škrli (Osnovna šola Prule) je predaval o delu osnovnošolskega knjižničarja z naslovom »Delovni izzivi osnovnošolskega knjižničarja«. Predstavil je večopravnost osnovnošolskega knjižničarja, raznolike izzive, s katerimi se srečuje in istočasno opravlja več nalog, bodisi zaporedno, prepleteno ali hkrati (pri podpiranju vzgojno-izobraževalnih ciljev šole, pri odkrivanju in razvijanju bralnih navad učencev, pri soustvarjanju klime ...).

Slika 2: Gregor Škrli predstavlja delovne izzive osnovnošolskega knjižničarja.

Zadnje predavanje, z naslovom »Mariborske knjižnice – vodič osnovnošolcu skozi 850 let Maribora« so izvedle Mirjam Klavž Dolinar (Osnovna šola bratov Polančič),

Maja Logar (Mariborska knjižnica) in Patricija Remšak (Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor). V skupni izhodiščni temi so se povezale šolska, splošna in visokošolska knjižnica, da so osnovnošolcem čim bolj nazorno in zanimivo prikazali preteklost Maribora skozi kulturno bogastvo knjižnic. Z zanimivim prepletanjem različnih knjižnic in njihove ponudbe so učenci doživeli nekaj nepozabnega.

Slika 3: Mirjam Klavž Dolinar, Maja Logar in Patricija Remšak predstavljajo podrobnosti sodelovanja.

Poleg zanimivih predavanj in novosti na področju slovenskega knjižničarstva je bilo zelo pomembno medsebojno druženje v času odmorov. Strokovna srečanja so pomembna tudi zaradi izmenjave mnenj in izkušenj med udeleženci.

Gregor Škrli,
Osnovna šola Prule

Lady cafe in Mestna knjižnica Ljubljana

V Mestni knjižnici Ljubljana (MKL) smo s septembrom zaključili projekt »[Lady Cafe – motivating activities for women aged 45+](#)«, v katerem smo partnerji iz osmih držav v okviru 2-letnega programa Grundtvig učna partnerstva izmenjevali izkušnje in razvijali izobraževalne aktivnosti za ženske po 45. letu.

Mednarodno partnerstvo ...

Ženske iz generacije 45+ so ciljna skupina, s katero imamo na področju izobraževanja v *Mestni knjižnici Ljubljana (MKL)* veliko dobrih izkušenj. Da bi jih lahko delili z drugimi in jih preko izmenjav primerov dobrih praks tudi nadgradili, smo skupaj s partnerji oblikovali projekt *Lady cafe*. V projektu smo skupaj delali partnerji iz Bolgarije, Italije, Španije, Latvije, Irske, Turčije, Romunije in Slovenije. Izmed osmih partnerjev so bile štiri splošne knjižnice: [Biblioteca Județeană „George Barițiu”](#), Brașov, Romunija, [Regional Public Library »Petko Rachev Slaveykov«](#), Veliko Tarnovo, Bolgarija, [Monaghan County Library Service](#), Monaghan, Irska in [MKL](#), Slovenija. Iz Italije, Latvije in Turčije so v vlogi partnerjev nastopale mestne občine. Koordinator projekta pa je bila organizacija za izobraževanje odraslih iz Španije, [Cepa Son Canals](#). V projektu smo tako sodelovali partnerji iz držav z zelo različnimi kulturnimi, političnimi, zgodovinskimi in socialnimi konteksti, kar je sodelovanje in izmenjavo izkušenj dodatno obogatilo. S skupnim delom smo obravnavali vprašanja aktivnega državljanstva, enakosti spolov, nasilja v družini, razlik v položaju žensk v posameznih državah ter si delili izkušnje o izobraževanju te ciljne skupine.

Slika 1: Delavnice

... za ženske po 45. letu

Glavna ciljna skupina projekta, ženske iz generacije 45+, je zelo raznolika. Nastopajo v različnih življenjskih vlogah – kot sodelavke, upokojenke, babice, mame, športnice, gospodinje ... Nekatere zanima znanost, druge umetnost, tretje kuhanje, tuji jeziki ali branje, četrte nekaj povsem drugega. V skupini so aktivne državljanke in gospe, ki bodo to šele postale. To je bilo skupno izhodišče za organizacijo učnih in motivacijskih aktivnosti za izbrano ciljno skupino, ki smo jih partnerji v svojih organizacijah oblikovali in izpeljali. Vsebinski poudarek pri učnih aktivnostih je bil na računalniškem opismenjevanju. V MKL smo posebej promovirali dejavnosti [Borze znanja](#), [Borze dela](#) in [Središča za samostojno učenje](#).

Izobraževalne aktivnosti smo združili v tri kategorije: **služba in delo** (delavnice Excel, PowerPoint, poslovna komunikacija), **prosti čas** (delavnice digitalne fotografije, ustvarjalne delavnice, razstava) ter **za lažji vsakdan** (uporaba elektronske pošte, Skype, Facebook, varčna in zdrava priprava hrane). V MKL se je dvajsetih izobraževalnih aktivnosti v skupnem trajanju 96 ur udeležilo 269 udeleženk.

Srečanja partnerjev ...

Izmenjevanju primerov dobrih praks je bilo namenjenih sedem srečanj partnerjev. Eno od njih smo gostili v Ljubljani, za druga smo izvedli trinajst mobilnosti zaposlenih v MKL in štiri mobilnosti udeleženk naših dejavnosti. Srečanja partnerjev so bila tako v Bolgariji, Italiji, Sloveniji, na Irskem, v Turčiji, Latviji in Španiji. Srečanja so vsebovala delovne sestanke partnerjev, na katerih smo partnerji izmenjali informacije in izkušnje o tem, kako v sodelujočih organizacijah trenutno potekajo izobraževanja za uporabnike, si razdelili naloge in načrtovali nadaljnje delo, se dogovorili, kaj bomo partnerji naredili do naslednjega srečanja, dogovorili pravila dela ipd. Obiskali smo tudi številna društva, nekaj knjižnic in šol ter kulturnih in turističnih znamenitosti posamezne države.

Slika 2: Delovno srečanje partnerjev v Bolgariji

MKL je med 17. in 21. aprilom 2013 gostila 3. srečanje partnerjev. Udeležilo se ga je 23 udeležencev iz osmih držav. Program je bil sestavljen iz treh vsebinskih sklopov: delovno srečanje partnerjev, ogled knjižnic ter ogled kulturnih in turističnih znamenitosti Ljubljane. Kot največja slovenska splošna knjižnica smo v partnersko srečanje vključili tudi obiske in ogled štirih knjižnic iz mreže knjižnic MKL. V program smo vključili ogled naših večjih in novejših knjižnic in tako smo obiskali Knjižnico Otona Župančiča, Knjižnico Bežigrad, Knjižnico Šiška in Slovansko knjižnico, kjer so zaposleni predstavili in razkazali posebnosti vsake od njih. Udeležencem se je najbolj vtisnil v spomin ogled razstave miniaturnih knjig v Slovanski knjižnici, kjer so imeli priložnost, da so si miniaturre ogledali čisto od blizu, jih prelistali, občutili in tudi za pokušino prebrali. Pomemben del srečanj partnerjev predstavljajo tudi mobilnosti udeležencev v izobraževanju odraslih. Na tokratnem srečanju v Ljubljani se nam je iz generacije 45+ pridružilo 6 udeleženk izobraževanja, med njimi so bile 4 udeleženke iz Latvije in 2 udeleženki iz Turčije. Tudi za njih smo za čas, ko so bili partnerji na delovnih srečanjih pripravili poseben program.

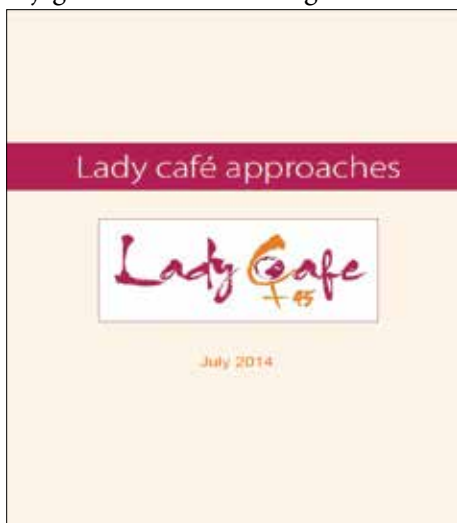
Prvi del je obsegal ogled ljubljanske tržnice, sprehod po Ljubljani in nakup spominkov. V drugem delu pa so s članico borze znanja Mojco Bartolič na ustvarjalni delavnici Skodelice drugače, ki so se je udeležile tudi slovenske udeleženke iz generacije 45 +, ustvarjali skodelice z različnimi materiali.

Slika 3: Udeleženke delavnice Skodelice drugače

... in priročnik za menjavo znanj in motivacijo

Pomemben rezultat partnerstva je [priročnik z naslovom Lady café approaches](#). Priročnik vsebuje primere izobraževalnih in motivacijskih aktivnosti za ženske po 45. letu ter tudi splošnejše značilnosti projekta - diseminacija, evalvacija, cilji projekta ipd., kar je lahko v pomoč drugim organizacijam pri pripravi podobnega projekta. Prispevki so delo kolegov iz partnerskih organizacij, tudi iz MKL, uvodnik vanj je napisala dr. Nevenka Bogataj iz Andragoškega centra Slovenije. Priročnik in druge rezultate projekta predstavljamo z željo, da k takšnemu sodelovanju motivirajo tudi druge izobraževalce odraslih. Uporabnikom je priročnik na voljo na spletni strani MKL ali na spletni strani projekta. Shranite si ga lahko med svoje dokumente, uporabljate njegovo e-različico ali si ga natisnete.

Slika 4: Naslovnica priročnika Lady café approaches

V MKL smo se naučili ...

Projekt je bil za MKL spodbuda za to, da naše programe izobraževanja odraslih razvijamo v sodelovanju s partnerji iz tujine in tako z nekaterimi partnerji iz projekta Lady café projektno sodelovanje nadaljujemo. Najtesneje v okviru programa [Erasmus +](#) Ključni ukrep 1 Učna mobilnost posameznikov, kjer bomo v letu 2015 izvajali projekt Po nova znanja za knjižnico in Ključni ukrep 2 Sodelovanje za inovacije, kjer smo začeli z izvajanjem projekta *LinkINjob – job hunting with help of libraries*, tako da bomo našim uporabnikom in kolegom iz knjižnic lahko še naprej ponudili primerne izobraževalne dejavnosti, o katerih bomo zagotovo poročali v prihodnjih številkah Knjižničarskih novic.

Projekt se je nanašal predvsem na področje izobraževanja odraslih, so pa dejavnosti razširile splošno evropsko dimenzijo in mednarodno sodelovanje v naši knjižnici. To se kaže v čisto praktičnem delu, kot je izmenjava knjig z drugimi organizacijami, predvsem z irsko knjižnico pa izmenjava slovenskih in angleških knjig. Romunski partner nas je povabil na mednarodno konferenco Biblio 2013 v Braşov, kjer smo predstavili takrat novo spletno stran MKL. Razvilo se je tudi konkretno sodelovanje na področju otroške književnosti. Ideje za izboljšave smo dobili tudi za druga področja dela naše organizacije - zaposlovanje, prostorska ureditev knjižnic, promocijski materiali, finančne rešitve, sodelovanje z lokalno skupnostjo ipd.

Slika 5: Knjižnica Valmiera (Latvija), ki združuje splošno in univerzitetno knjižnico.

Delo na projektu je skupino zaposlenih, ki je delala na tem, močnejše povezala, kar je izboljšalo kakovost timskega dela v naši organizaciji. Finančna sredstva in organizirana partnerska srečanja so omogočila, da so zaposleni v MKL pridobivali dodatna znanja, ki jih brez tega partnerstva ne bi mogli dobiti. Kot najpomembnejše izpostavljamo izboljšanje znanj za projektno delo, do katerega je prišlo na podlagi praktičnega dela: oddaja prijave na projekt, vodenje dokumentacije, komunikacija s partnerji, koordinacija dela, sprotno poročanje o projektu, razreševanje nejasnosti, določanje rokov za oddajo ipd. Preko tega smo se zaposleni v MKL opogumili, da smo v letu 2013 prijaviili v Leonardo partnerstva, v letu 2014 pa uspešno tudi Erasmus + KA1 in KA2, pred tem pa tudi že Grundtvig delavnice.

Med ta znanja prištevamo tudi izboljšano pisno in ustno komunikacijo v angleškem jeziku.

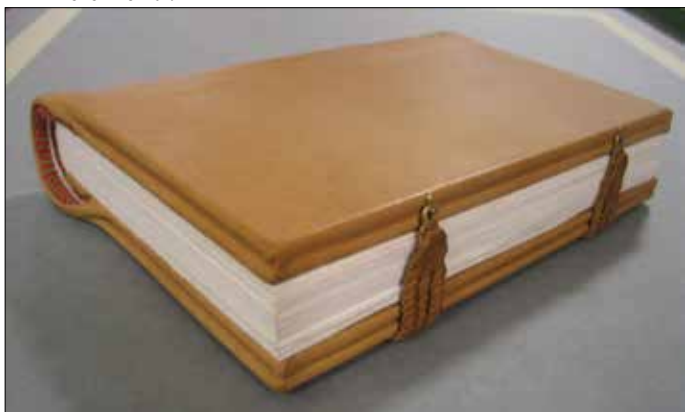
Izboljšanje IKT znanj je bilo pridobljeno preko praktičnega dela, kot je vnašanje novic na spletno stran projekta, pošiljanje digitalnih fotografij med partnerskimi državami (npr. uporaba Dropboxa, wetransferja), oblikovanje vabil, evalvacijskih vprašalnikov ipd. Prav tako smo s partnerji izmenjali nekaj idej o tem, katere programe in opreme s področja IKT kdo priporoča za uporabo in v kakšnih situacijah.

Prav tako smo iz tega naslova organizirali in izvedli številne izobraževalne aktivnosti za uporabnike, tudi z nekaterimi novimi vsebinami in poudarki, ki so rezultat tega projekta. Knjižnica je preko sodelovanja v projektu dobila nove zagovornike. Sodelovanje pri tem projektu je MKL omogočilo, da smo na lokalni, nacionalni in regionalni ravni bolj sprejeti kot ponudniki izobraževanja odraslih, da se je naša ponudba bolj uveljavila med uporabniki in tudi, da nas strokovni kolegi sprejemajo kot bolj resnega partnerja na področju izobraževanja odraslih, ne pa samo kot »skladišče in izposojevalnico knjig«.

Simona Šinko,
Mestna knjižnica Ljubljana

Poletna šola Ligatus 2014: drugi del

Tretji teden poletne šole Ligatus, ki ga je vodil dr. Georgios Boudalis, je bil namenjen izdelavi makete grško-bizantinske knjige, z vsemi značilnimi strukturnimi in dekorativnimi elementi.

Slika 1: Maketa grško-bizantinske vezave z značilnimi platnicami, kapitalom, obrezom ter zapirali.

Za vse, ki smo sodelovali že pri prvih dveh sklopih poletne šole, je bil to teden, ki smo se ga najbolj veselili. Po uvodnem opisu poteka praktične delavnice, smo pričeli z delom.

Najprej smo določili dimenzije knjige in pripravili (odžagali) deski za izdelavo platnic. Za platnici smo uporabili kar vezano ploščo, saj smo izdelovali le maketo, lahko pa bi uporabili tudi bukovo desko ali značilen mediteranski les (oljko, cedro, cipreso ...). Lesene platnice so pri bizantinskem tipu vezave enake velikosti kot knjižni blok, zato smo pole papirja zgibali na velikost desk. Zgibane pole smo zložili v obliko knjižnega bloka in na hrbtu označili vbodna mesta za šivalno nit, ki smo jih nato na posameznih polah izrezali z »V« dletom. Platnici smo po enem daljšem robu delno zaoblili (za lepšo obliko hrbta), na preostalih treh robovih pa smo z »V« dletom izrezali žlebove. Nato smo v deski izvrtali luknjice, skozi katere poteka šivalna nit, ki desko povezuje s knjižnim blokom.

Sledilo je šivanje knjige. Način šivanja pri grško-bizantinski vezavi se povsem razlikuje od zahodnoevropskega, ki smo ga bili udeleženci bolj vešč. Knjigo je namreč potrebno sešiti dvakrat do polovice z značilnim verižnim šivom (na posamezno desko je prišitih po 10 pol), nato pa je obe polovici na sredini hrbta potrebno združiti in povezati. Po končanem šivanju smo hrbet polepili s škrobnim lepilom in okrepili s platnenim trakom.

Najzahtevnejša je bila izdelava kapitalov, ki je trajala skoraj dva dni. Najprej smo v platnici izvrtali luknje, skozi katere sta pritrjena kapitala. Nato smo s posebno tehniko šivanja na glavo in nogo hrbta pričvrstili po dve vrvi oziroma osnovni kapital. Tega smo prepletli s tremi barvnimi nitmi: zeleno, rdečo in belo. Na tak način je nastal dekorativni vzorec. Prav ta postopek, ki je v osnovi sicer zelo podoben pletenju s pletilkami, je bil najbolj zahteven in dolgotrajen. Tako se je poleg popolne osredotočenosti na pravilen preplet in zaporedje barvnih niti, v delavnico naselila tudi tišina.

Slika 2: Okrasni kapital na maketi grško-bizantinske knjige.

Po pletenju kapitala smo morali knjigo prevleči z usnjem. Odrezali smo kos kože, ki je bil dovolj velik tudi za zavihke na notranji strani platnice. Na zgornjem in spodnjem delu hrbta (glava in noga) smo usnje izrezali tako, da ni prekrivalo kapitalov. Usnje smo najprej prilepili na hrbet, nato pa še na platnici. Na koncu smo prilepili še zavihke.

Zadnji dan smo izdelovali zapirala. Z bolečinami v prstih smo v značilno verižico prepletli usnjene trakove ter jih napeljali skozi večji ušesi ulitih medeninastih sponk. Prepletene trakove smo napeljali skozi luknje, ki smo jih izvrtali v spodnjo (desno) platnico, v žleb zgornje (leve) platnice pa smo zabili dva žeblička - zatiča. Tako smo teden kljub obilju informacij zaključili zadovoljni s svojim delom in s svojo prvo lastno bizantinsko vezavo.

Slika 3: Zapirala na maketi grško-bizantinske knjige.

Raziskovalni center Ligatus si prizadeva, da bi uporabniki starih rokopisov, tiskov in vezanih arhivskih listin, knjižne vezave prepoznali kot pomemben, če že ne ključen element pri raziskovanju zgodovine knjige. Zato je seveda nujno poznavanje splošnega in specifičnega razvoja knjigoveške obrti, sposobnost prepoznavanja vidnih in prikritih struktur knjižnih vezav, nenazadnje pa tudi razumevanja njihove umeščenosti v zgodovinske, geografske in socialne okvire. Pisana mednarodna družina udeležencev poletne šole Ligatus dokazuje, da se problema identifikacije in popisovanja elementov knjižnih vezav zavedamo na več nivojih. Upamo si trditi, da je bil obisk mednarodne poletne šole Ligatus za vse udeležence izjemno navdihujoč tako zaradi pridobljenega znanja, povezanega s knjižnimi vezavami, kot tudi zaradi vzpostavljenih stikov, ki nam bodo v pomoč pri našem nadaljnjem delu.

Urša Kocjan, Meta Kojc,
Andreja Kozjek, Jasna Malešič, Andrej Štolfa,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Znanstvene knjižnice v informacijski pokrajini leta 2020: 43. letna konferenca združenja LIBER, Riga, 2.–4. 7. 2014

Letna konferenca Evropskega združenja raziskovalnih knjižnic je leta 2014 potekala v latvijskem glavnem mestu Rigi. V okviru konference LIBER in spremljevalnih dogodkov so bili od 1. do 4. julija 2014 predstavljeni različni vidiki storitev znanstvenih knjižnic, ki se bodo morale do leta 2020 preoblikovati v skladu s spremenjenimi potrebami visokošolskega izobraževanja in raziskovalne dejavnosti. Pred konferenco je potekalo več delavnic, v okviru konference so bile inovativne storitve znanstvenih knjižnic predstavljene v okviru predavanj in posterjev. Glavno dvorano so najbolj napolnila vabljenja predavanja o vizionarskih pristopih k vzpostavitvi informacijske infrastrukture za uporabnike znanstvenih knjižnic (Rachel Frick, Elena Simperl, Andreas Guadamuz). Vabljeni sodelujoči na okroglih mizah so svoje specializirano strokovno znanje uporabili za razmislek o odprtem dostopu do rezultatov javno financiranih raziskav in o umestitvi znanstvenih knjižnic v informacijsko pokrajino leta 2020.

Najpomembnejše teme konference LIBER 2014 in spremljevalnih dogodkov so bile:

- odprti dostop do recenziranih objav iz javno financiranih raziskav,
- odprti raziskovalni podatki,
- avtorskopravni vidiki odprtosti v znanosti,
- nove storitve znanstvenih knjižnic,
- nova znanja in veščine sodelavcev znanstvenih knjižnic.

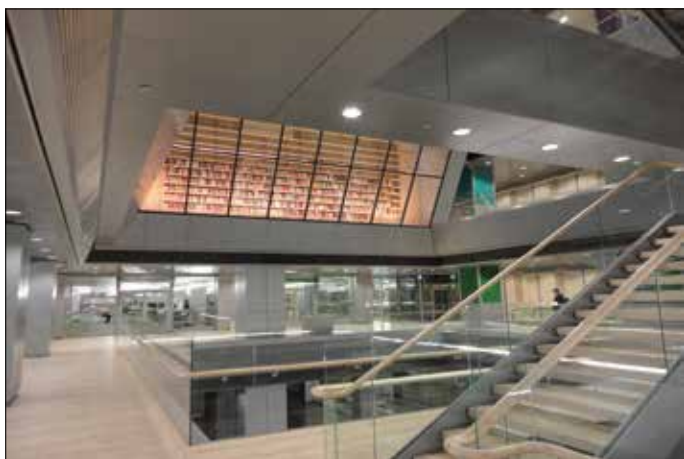
Konferenca združenja evropskih znanstvenih knjižnic LIBER je leta 2014 potekala v novi stavbi latvijske nacionalne knjižnice v Rigi – še pred uradno otvoritvijo knjižnice, preselitvijo vsega gradiva in služb z različnih lokacij (slike od 1 in 2).

Slika 1: Nova stavba latvijske nacionalne knjižnice – zunanost

Odprti dostop do recenziranih objav iz javno financiranih raziskav

V okvirnem programu financiranja raziskovalne dejavnosti in inovacij Obzorje 2020 je obvezna odprta dostopnost vseh recenziranih objav iz sofinanciranih projektov (takoj ali s časovnim zamikom šest oziroma dvanajst mesecev po objavi).

Slika 2: Nova stavba latvijske nacionalne knjižnice – notranjost

Evropska komisija s sredstvi Sedmega okvirnega programa financira projekta PASTEUR4OA (Open Access Policy Alignment Strategies for European Research, 2014–2016) in FOSTER (Facilitate Open Science Training for European Research, 2014–2016). Sodelavci projekta [PASTEUR4OA](#) bodo državam članicam EU pomagali pri oblikovanju politik odprtega dostopa do rezultatov raziskav, financiranih z nacionalnimi javnimi sredstvi, oziroma pri njihovem usklajevanju z določili programa Obzorje 2020 glede odprtega dostopa. V okviru projekta [FOSTER](#) zbirajo in razvijajo izobraževalna gradiva o odprtem dostopu za različne deležnike (odločevalce v znanosti, raziskovalce, diplomatske študente, knjižničarje ...).

Sodelavci evropskih znanstvenih knjižnic morajo poznati določila programa Obzorje 2020 glede odprtega dostopa in načine, kako jih lahko raziskovalci njihovih organizacij izpolnijo. Ravno tako naj na nacionalni ravni proaktivno sodelujejo pri oblikovanju politik odprtega dostopa. Podporo pri navedenih aktivnostih jim lahko nudijo sodelavci projektov PASTEUR4OA in FOSTER.

Odprti dostop bo zaradi določil financerjev raziskovalne dejavnosti postal privzeti način omogočanja dostopa do rezultatov raziskav iz javno financiranih raziskav (podpora Globalnega raziskovalnega sveta, ministrov za znanost držav G8, Evropske komisije, nacionalnih financerjev raziskav in raziskovalnih organizacij). Države in regije po svetu vzpostavljajo mreže repozitorijev za podporo politikam odprtega dostopa, ki morajo biti povezljive za podporo svetovni naravi znanosti ter znanstvenega komuniciranja (strateško, pravno, glede politik, tehnično in na ravni storitev). Aktivnosti na svetovni ravni usklajuje Konfederacija odprtodostopnih repozitorijev (angl. Confederation of Open Access Repositories, [COAR](#)), ki jo je na konferenci LIBER predstavila **Kathleen Shearer**.

Paul Ayris je prikazal storitve knjižnic za podporo britanskim raziskovalcem pri izpolnjevanju določil o odprtem dostopu do recenziranih objav iz raziskav, sofinanciranih z britanskimi nacionalnimi javnimi sredstvi.

Politika nacionalnih raziskovalnih agencij za posamezna znanstvena področja (Research Councils UK) daje prednost zlatemu in hibridnemu odprtemu dostopu (plačilo stroškov odprtih objav), dopušča pa tudi zeleni odprti dostop. Agencija za financiranje angleškega visokega šolstva (Higher Education Funding Council for England) bo pri vrednotenju univerz za

potrebe sofinanciranja v naslednjem programskem obdobju (Research Excellence Framework, REF) upoštevala recenzirane objave, shranjene v repozitorije univerz (predvsem zeleni odprti dostop – objava v (naročniški) reviji in shranitev avtorjeve končne različice v institucionalni repozitorij ali shranitev odprtega članka z avtorskopравnim vidikom, označenim s prosto licenco, v repozitorij univerze). Sodelavci britanskih znanstvenih knjižnic so vzpostavili različne storitve v podporo svojim raziskovalcem pri izpolnjevanju razlikujočih se določil glede prednostnega načina za odprti dostop, na primer sistem plačevanja stroškov odprtih objav, upravljanje repozitorijev, tehnična podpora izdajanju recenziranih revij ali monografij, svetovanje raziskovalcem in izobraževanje o različnih vidikih odprtega dostopa.

Eelco Ferwerda je povedal, da OAPEN Foundation upravlja z dvema platformama za odprte recenzirane monografije – [OAPEN Library](#) (trenutno vsebuje več kot 2200 recenziranih odprtodostopnih monografij, sodeluje več kot 65 založnikov) in [Directory of Open Access Books](#) (DOAB). Leta 2014 so vzpostavili proces OAPEN Deposit za upravljanje odprtih recenziranih monografij v skladu z določili financerjev raziskav in raziskovalnih organizacij glede odprtega dostopa do recenziranih monografij (predvsem s področij humanističnih in družboslovnih ved). Povezali so se z raziskovalnimi agencijami nekaterih držav članic EU (Nizozemska, Avstrija, Velika Britanija, Nemčija; Evropski raziskovalni svet). Upravljalci OAPEN Deposit izvajajo postopke za zagotavljanje kakovosti, zbiranje odprtih monografij različnih založnikov in oddajo odprtih monografij ter iskanje, razširjanje in trajno hranjenje. Metapodatke odprtih recenziranih monografij je možno izvoziti v knjižnične kataloge in indekse orodij za odkrivanje informacij. OAPEN Deposit je lahko povezan z repozitorijem univerze.

Inge Werner je predstavila strategijo Univerzitetne knjižnice Utrecht za podporo izdajanju odprtodostopnih recenziranih revij. Šest let podpirajo izdajanje nove odprtodostopne revije ali sodelujejo pri preoblikovanju naročniške revije v odprtodostopno, upravljajo kakovost, poskrbijo za razširjanje in vzpostavijo trajnostne vidike, nato v dogovoru z uredništvom revijo prenesejo na založniško tržišče.

Saskia C. J. de Vries sodeluje pri razvoju orodja Quality Open Access Market (QOAM), ki bo prikazal informacije o kakovosti odprtodostopne revije in o višini stroška odprte objave v tej reviji. Orodje je namenjeno raziskovalcem, ki želijo članek objaviti v čim bolj odmevni odprtodostopni reviji in za sprejemljivo ceno.

Pri zagotavljanju odprtega dostopa do objav in raziskovalnih podatkov so pomembni trajni označevalniki gradiv (angl. persistent identifiers), ki zagotavljajo enkratno, trajno ter certificirano oznako, uporabno na svetovni ravni in razrešljivo v različnih sistemih trajnih označevalnikov.

Maurizio Lunghi je poročal, da so sodelavci projekta APARSEN pripravili predlog okvirja povezljivosti za sisteme trajnih označevalnikov (angl. Interoperability Framework for Persistent Identifiers Systems), ki bo omogočil predhodno navedene in mnoge druge vidike trajnega označevanja različnih entitet (digitalnih ter fizičnih objektov, organizacijskih enot in posameznikov).

Odpri raziskovalni podatki

V letih 2014 in 2015 Evropska komisija izvaja Pilot odprtih raziskovalnih podatkov, v okviru katerega so projekti sedmih področij znanosti (dvajset odstotkov sredstev programa Obzorje 2020 v teh dveh letih) obvezani z določilom o obvezni odprti dostopnosti raziskovalnih podatkov, ki bodo nastali v projektih. Prijavitelji morajo že v prijavi vlogi projekta načrtovati upravljanje z raziskovalnimi podatki in v začetnem obdobju projekta pripraviti načrt ravnanja z raziskovalnimi podatki (angl. data management plan). Zaradi utemeljenih razlogov lahko izstopijo iz Pilota.

Projekt [RECODE](#) (Policy Recommendations for Open Access to Research Data in Europe, 2013–2015) je organiziral delavnico o podpori, ki jo lahko različne vrste organizacij (univerze, knjižnice, podatkovni centri, založniki, strokovna združenja, financirji) nudijo okolju odprtih raziskovalnih podatkov. Pri tem se soočajo s štirimi skupinami izzivov: ovrednotenje in vzdrževanje kakovosti raziskovalnih podatkov, zagotavljanje financiranja odprtih raziskovalnih podatkov, izobraževanje raziskovalcev ter drugih deležnikov za delo z odprtimi raziskovalnimi podatki in seznanjanje ter spodbujanje zavedanja raziskovalcev o možnostih in omejitvah odprtega dostopa do raziskovalnih podatkov. Odprti raziskovalni podatki so še v zgodnji fazi razvoja. Politike in določila o obveznem odprtem dostopu do rezultatov javno financiranih raziskav spodbujajo delovanje v smeri odprtih raziskovalnih podatkov. Največji izziv je porazdelitev odgovornosti za posamezne aktivnosti med različne organizacije. Potrebno je spodbujati citiranje raziskovalnih podatkov, vrednotenje in nagrajevanje upravljanja odprtih raziskovalnih podatkov, certificiranje (na primer Data Seal of Approval) ter deljenje raziskovalnih podatkov in dostopnost.

Raquel Bairrão je opozorila, da načrt ravnanja z raziskovalnimi podatki (angl. data management plan) ne zadošča pri nepričakovanih dogodkih v povezavi z raziskovalnimi podatki, zato bi dodatno morali pripraviti tudi načrt kriznega upravljanja z raziskovalnimi podatki (angl. risk management plan) oziroma ju združiti v dokument za vodenje raziskovalnih podatkov (angl. Data Governance). Knjižničarji znanstvenih knjižnic lahko pridobijo dodatna znanja za te potrebe in svetujejo raziskovalcem.

Robin Charlotte Rice je predstavila celovito zasnovo upravljanja z (odprtimi) raziskovalnimi podatki na Univerzi v Edinburghu. To je nova dejavnost raziskovalnih organizacij, ki vključuje različne službe organizacije (računalniško, za podporo raziskovalni dejavnosti, odbor za etiko, knjižničarje ...). Potrebno je oblikovati politike in določila glede (odprtih) raziskovalnih podatkov, vzpostaviti infrastrukturo ter zasnovati svetovanje in podporo raziskovalcem za nove zahteve financirjev, založnikov ter raziskovalnih organizacij. Robin Charlotte Rice meni, da so knjižničarji najbolj primerni za seznanjanje in vsakodnevno podporo raziskovalcem pri upravljanju razisko-

valnih podatkov – v trenutnih in načrtovanih projektih. Enoti Univerze v Edinburghu (Information Services in Data Library) sta poleg vzpostavitve storitev tudi izobrazili knjižničarje, ki sodelujejo z raziskovalci, in oblikovali spletni tečaj za raziskovalce o upravljanju raziskovalnih podatkov ([MANTRA: Research Data Management Training](#)).

Arlette Piquet je orisala vzpostavitev upravljanja z raziskovalnimi podatki na ETH Zurich. Upravni odbor univerze je knjižnico univerze leta 2010 zadolžil za razvoj sistema upravljanja z raziskovalnimi podatki. Knjižnica je s pomočjo ankete analizirala potrebe raziskovalcev vseh znanstvenih področij organizacije, ovrednotila in namestila ustrezno tehnično rešitev ter z izbranimi skupinami raziskovalcev z različnih znanstvenih področij pilotno preizkusila procese za oddajo raziskovalnih podatkov. Po vzpostavitvi sistema podpora raziskovalcem in upravljanje raziskovalnih podatkov univerze izvaja enota Digital Curation Office, ki tudi upravlja infrastrukturo ETH Data Archive.

Avtorskopravni vidik odprtosti v znanosti

Andres Guadamuz za odprtost dostopa do virov, redistribucije in uporabe priporoča uporabo proste licence Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International (CC BY 4.0). Proste licence Creative Commons so bile že preizkušene na sodiščih in so ustrezen način za označevanje avtorskoprnih vidikov. Mednarodne organizacije (WIPO, Unesco, The World Bank) uporabljajo proste licence Creative Commons Inter-governmental Organisation Port (CC IGO 3.0). Prosta licenca Creative Commons Javna domena 1.0 Universal (CC0 1.0) je relativno nova, vsebina dela je javnosti predana v uporabo brez obveze navajanja avtorjev dela. Pred podatkovnim rudarjenjem je potrebno preveriti, ali ga podatkovna zbirka dovoljuje. Omogočajo ga proste licence ali izjeme zakonodaje o avtorskih in sorodnih pravicah za nekomercialno podatkovno rudarjenje za potrebe raziskovalne dejavnosti.

Niels Dietrich in soavtorji predlagajo, da se avtorskopravne vidike raziskovalnih podatkov ter podatkovnih zbirk označi s prosto licenco, na primer s Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International (CC BY 4.0), ki omogoča odprtost raziskovalnih podatkov in podatkovnih zbirk ter nadaljnjo uporabo (podatkovno rudarjenje, zajemanje, reprodukcijo, povezovanje ...).

Predavanji **Laurenca Bebbingtona in Chris Banks** s skupnim naslovom *Čigava last je pravzaprav recenzirana objava?* (o spremembah britanske avtorskopravne zakonodaje, ki omogočajo zeleni odprti dostop do rezultatov raziskav, in o podpori raziskovalcem za izpolnjevanje določil britanskih financirjev raziskovalne dejavnosti glede odprtega dostopa do objav iz sofinanciranih projektov) sta prejeli nagrado LIBER Award for Library Innovation. Britanski financirji raziskovalne dejavnosti so sprejeli raznolika določila o obvezni odprti dostopnosti, ki smo jih predstavili v poglavju *Odpri dostop do recenziranih objav iz javno financiranih raziskav*.

Nova izjema britanske avtorskopravne zakonodaje za znanstvene nekomercialne namene je olajšala izvedbo zelenega odprtega dostopa in tudi tekstovno ter podatkovno rudarjenje.

Laurence Bebbington predlaga, da bi morala biti taka izjema obvezna v jurisdikcijah vseh držav članic EU. Avtorji recenziranih člankov bi morali premisliti, predno materialne avtorske pravice predajo založniku. Univerze naj ustrezno uredijo upravljanje intelektualnih pravic del, ki nastanejo v organizaciji. Knjižnica Imperial College London zagotavlja, da je izpolnjevanje določil financerjev za avtorje enostavno in privlačno. Za potrebe zlatega odprtega dostopa do objav svojih raziskovalcev upravlja fond za plačilo stroškov odprtih objav, v okviru zelenega odprtega dostopa upravlja institucionalni repozitorij z dodani funkcionalnostmi.

Predstavitev **Melanie Dulong de Rosnay** o avtorskopравnih vidikih tekstovnega in podatkovnega rudarjenja je bila nagrajena z LIBER Award for Library Innovation. Raziskovalci potrebujejo besedila in podatke, ki jih lahko uporabijo za rudarjenje. Odprti raziskovalni podatki (rezultati raziskav, besedila, fotografije, opombe, opazovanja, taksonomije, onotologije, informacije javnega sektorja ...) so del odprte znanosti – deljenje raziskovalnih podatkov omogoča boljše in hitrejšo raziskovanje, ponovljivost raziskav, odkrivanje napak, drugo uporabo podatkov ter izogib ponovnega financiranja za pridobivanje enakih raziskovalnih podatkov. Odprti raziskovalni podatki tudi omogočajo raziskave laičnih državljanov, uporabljajo jih lahko podjetja in nevladne organizacije. Priporočeni licenci za označitev avtorskopравnega vidika odprtih raziskovalnih podatkov sta Creative Commons Javna domena 1.0 Universal (CC0 1.0) in Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International (CC BY 4.0), ki obe omogočata rudarjenje. Trenutno še nobena zakonodaja na svetu od raziskovalcev ne zahteva deljenja raziskovalnih podatkov. Za spodbujanje oddaje raziskovalnih podatkov bi bilo potrebno izdajati revije za objavljanje raziskovalnih podatkov in razširiti institucionalna določila glede odprte dostopnosti recenziranih objav še na raziskovalne podatke. Pilot odprtih raziskovalnih podatkov v okvirnem programu Obzorje 2020 navaja tudi zahtevo po možnosti rudarjenja po podatkih. Potrebne so spremembe direktive o avtorskem pravu, ki bodo omogočile tekstovno in podatkovno rudarjenje. Avtorica meni, da lahko knjižnice raziskovalcem svetujejo glede pravnih podlag, se z založniki pogodijo za ustrezne pogoje uporabe in razvijejo ustrezne infrastrukture, strojno berljive licence ter vmesnike za dostop in uporabo.

Nove storitve znanstvenih knjižnic

Rachel Frick meni, da je razmislek o izzivih sedanjosti, ki nas bodo opolnomočila v prihodnosti, ustrežnejši kot spraševanje o prihodnosti knjižnic. Potrebno je povezati daljnoročno strategijo in vizijo z vsakodnevnimi aktivnostmi. Ko sprejemamo lokalne odločitve, je potrebno upoštevati večje nacionalne in mednarodne iniciative. Znanstvene knjižnice morajo pri preoblikovanju storitev upoštevati okolje digitalnih vsebin, omrežni svet in spreminjanje znanstvenega komuniciranja.

Elena Simperl je prikazala vidike skupnostnega delovanja pri upravljanju informacijskih vsebin. Ustrezno izbrana različica skupnostnega delovanja (angl. crowdsourcing) lahko pomaga pri upravljanju vsebin.

Naloge, ki so jih prej opravljali zaposleni ali zunanji izvajalci, se dajo v delo zainteresirani skupnosti (opravila, ki jih računalniki ne morejo opraviti ali jih težje izvedejo). Potrebno je razu-

meti, zakaj se posamezniki odločijo za sodelovanje, in načrtovati sistem, s katerim bo dosežena kritična masa ter ohranjeno sodelovanje skupnosti. Knjižnice bodo na tak način omogočile boljše uporabniško izkušnjo, obogateno upravljanje informacij in izkoristile skupnostne znanstvene delovne procese.

Predstavitev **Thomasa Jouneaua** o analizi logaritemskih datotek s podatki o uporabi plačljivih elektronskih virov je bila nagrajena z LIBER Award for Library Innovation. Knjižnice potrebujejo zanesljive podatke o uporabi plačljivih elektronskih virov. Trenutno so založniki edini vir tovrstnih statistik (nekateri od teh niso skladni s standardom COUNTER). Konzorcij treh organizacij je izdelal odprtokodno orodje ezPAARSE za analizo podatkov o uporabi elektronskih virov s pomočjo podatkov strežnika proxy. Omogočeni so različni številski in grafični prikazi statistik glede na elektronski vir, vrsto uporabnika ter organizacijsko enoto, ki so koristni pri načrtovanju nabave informacijskih virov in v pogajanjih z založniki. Prilagoditve orodja ezPAARSE se izvajajo preko portala [AnalogIST](#).

Nova znanja in veščine sodelavcev znanstvenih knjižnic

Sheila Corral je potrebna znanja sodelavcev znanstvenih knjižnic umestila v raziskovalno okolje, ki ga predstavljajo omrežena znanost, temelječa na podatkih, digitalna humanistika, interdisciplinarne raziskave, določila financerjev raziskav o odprtem dostopu in deljenju raziskovalnih podatkov ter glede vidnosti raziskovalne dejavnosti. Potrebne so ustrezne infrastrukture, orodja in podpora strokovnjakov. Knjižnice naj evidentirajo neizkoriščena znanja in pridobijo nova. Tradicionalna knjižničarska znanja so se izkazala uporabna za upravljanje repozitorijev, v spremembah znanstvenega komuniciranja, upravljanju raziskovalnih podatkov, novih načinov sodelovanja z raziskovalci ... Knjižničarji bi morali začeti razmišljati kot »ustvarjalci znanja«. Nevidne dobrine knjižnic so človeške (tehnična znanja, sposobnost učenja med izvajanjem, strokovnjaki z raznolikim znanjem, znanje o upravljanju) in strukturne (orodja skupnosti, posebne funkcionalnosti, poznavanje tematike) ter v povezovanju (ugled storitev, strokovna omrežja, vključenost v akademsko sfero, sodelovanje z enotami organizacije).

Iryna Kuchma in sodelavci iz različnih mednarodnih ter nacionalnih organizacij so pripravili [nabor potrebnih znanj knjižničarjev](#) za podporo raziskovalni dejavnosti v elektronskem okolju, upravljanju repozitorijev in znanstvenemu komuniciranju. V prvi fazi so opisali znanja, potrebna za upravljanje raziskovalnih podatkov, znanstveno komuniciranje in odprti dostop (vključno z digitalno humanistiko). V nadaljevanju bodo predlagali potrebna znanja še za druge profile, potrebne za podporo spremenjenim načinom raziskovanja, in razvili spletno orodje, ki bo vodjem knjižnic ter posameznikom omogočalo analizo obstoječih znanj in služilo kot osnova za načrtovanje dodatnega izobraževanja ter nove organizacijske modele knjižnic.

Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International

VIRI

Ayris, P. Open access publishing and research evaluation: new roles for research libraries. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/3_July_8_1_Paul_Ayris.pdf.

Banks, C. Whose property is it anyway? Part 2: The challenges in supporting the UK's main research funder agendas, which seek to ensure that the outputs from publicly-funded research are published open access. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/2_July_4_2_Chris_Banks.pdf.

Bebbington, L. Whose property is it anyway? Part 1: How do changes to UK copyright law enhance access to research and stimulate green open access to scholarly research outputs. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/2_July_4_1_Laurence_Bebbington.pdf.

Corrall, S. Mobilizing invisible library assets for innovative research support in the 2020 information landscape. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_10_1_Sheila_Mary_Corrall.pdf.

Dietrich, N., Margoni, T., Schmidt, B., in Rettberg, N. How (re)useable is Research Data? 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/5_Poster.pdf.

Dulong de Rosnay, M. The regulation of text and data mining. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4-July_12_1_Melanie-Dulong_de_Rosnay.pdf.

Ferreira, F., Bairrão, R., Pradiante, N., in Borbinha, J. Data governance in e-science. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_11_1_Raquel_Bairrao.pdf.

Ferwerda, E. Supporting open access for monographs. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/3_July_8_2_Eelco_Ferwerda.pdf.

Frick, R. Flow and friction. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/2_July_14_15_Rachel_Frick.pdf.

De Vries, S. C. J. Open access publishing services & QOAM – quality Open Access Market. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_9_2_Saskia_C_J_de_Vries.pdf.

Guadamuz, A. Copyright, open science, and challenges for research libraries. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_11-00_Andres_Guadamuz.pdf.

Jouneau, T. AnalogIST/ezPAARSE : analysing locally gathered logfiles to determine users' accesses to subscribed e-resources. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/3_July_7_1_Thomas_JOUNEAU.pdf.

Kuchma, I., et al. Librarians' competencies in support of e-research and scholarly communication. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_10_2_Iryna_Kuchma.pdf.
URCES

Lunghi, M. Implementing an Interoperability Framework for persistent identifier systems. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/3_July_6_1_Maurizio_Lunghi.pdf.

Piquet, A. Digital curation at ETH-Bibliothek: from survey to a customer-oriented services for researchers. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/3_July_6_3_Arlette_Piguet.pdf.

Policy Recommendations for Open Access to Research Data in Europe: RECODE workshops: Workshop WP4: "Institutional support for open access to research data", Riga, 1 July 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani <http://recodeproject.eu/events/recode-workshops/>.

Research libraries in the 2020 information landscape: LIBER 43rd Annual Conference, Riga, 2-4 July 2014. 2014. Pridobljeno 24. 9. 2014 s spletne strani <http://liber2014.lnb.lv/>.

Rice, R. C. Supporting good practice in research data management: Edinburgh's Experience. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_11_2_Robin_Charlotte_Rice.pdf.

Shearer, K. Global alignment of repository networks. 2014. Pridobljeno 24. 9. 2014 s spletne strani <http://liber2014.lnb.lv/programme/papers/abstracts-and-biographies/>.

Simperl, E. Crowdsourcing content management: challenges and opportunities. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani <http://www.slideshare.net/elenasimperl/crowdsourcing-for-research-libraries>.

Werner, I. From services to partnering: a new strategy for OA publishing in Utrecht University Library. 2014. Pridobljeno 24. 11. 2014 s spletne strani http://liber2014.wp.lnb.lv/wp-content/uploads/sites/9/2014/04/4_July_9_1_Inge_Werner.pdf.

Mojca Kotar,
Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj izdala faksimile in študijsko izdajo Gratae posteritati (1560) izpod peresa Žige Herbersteina

Osrednja prireditve ob predstavitvi projekta in otvoritev razstave sta potekali v Dominikanskem samostanu na Ptujju v četrtek, 23. oktobra 2014

Med knjižne dragocenosti, ki jih hrani Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, sodi tudi knjižna zapuščina rodbine Herberstein, ki je imela do leta 1945 v lasti ptujski grad. V Herbersteinovi knjižnici je zavidljivo število del, katerih avtor je Žiga Herberstein, rojen v Vipavi, in njegova izjemna kariera mu zagotavlja trajno mesto v zgodovini kot enemu najslavnejših diplomatov 16. stoletja. Vojak, diplomat in velik humanist se je s svojim delom Moskovski zapiski zapisal v zgodovino, v poznih letih svojega življenja pa je izdal tudi nekaj, predvsem avtobiografskih, del, med katerimi se posebej odlikuje delo Gratae posteritati iz leta 1560. Omenjeni izvod hrani tudi ptujska knjižnica in je eden redkih ohranjenih koloriranih izvodov v svetu. Posebnost mu daje tudi žig Johanna Josefa grofa Herbersteina, ki priča, da je bilo delo sestavni del bogate knjižnice družine Herberstein na Ptujju.

Ob kronološkem pregledu pomembnejših mejnikov Herbersteinove bogate kariere, slavnih pesmih in epigramih so v delu tudi portreti devetih evropskih vladarjev in Žige, odetega v dragocena dvorna in ceremonialna oblačila. Prav slednje je razlog, da delo uživa veliko zanimanje domačih in tujih strokovnjakov ter je željen eksponat na slovenskih in mednarodnih razstavah.

Projekt, ki ga je z zneskom 16.000,00 € sofinanciralo Ministrstvo za kulturo, sta vodila mag. Matjaž Neudauer in višja bibliotekarka in vodja Domoznanskega oddelka Mira Petrovič. Knjižnica je k sodelovanju povabila dr. Mateja Hriberška, klasičnega filologa, ki se je lotil prevoda iz latinščine s spremnim komentarjem, zgodovinarja in arhivista dr. Dejana Zdravca, ki je predstavil družino Herberstein in njenega najznamenitejšega člana Žigo, konservatorko dr. Jedrt Vodopivec Tomažič, ki je predstavila strukturo, material ter poškodbe in restavratorske posege, ter umetnostno zgodovinarico dr. Polono Vidmar, ki je podrobno obdelala likovno podobo knjige. Povzetki znanstvenih člankov so prevedeni v angleški jezik, saj je delo zanimivo tudi za mednarodno strokovno javnost.

Slavnostni govornik na prireditvi je bil predsednik Državnega sveta Republike Slovenije gospod Mitja Bervar, ki je poudaril, da je izdaja faksimila svojevrsten poklon izjemnemu intelektualcu svetovnega formata, ki je pomen plemenitih dejanj postavil na sam piedestal smiselnosti življenja. Kajti, kot je Žiga zapisal, »ni dovolj, če se človek rodi v plemiški stan, svojo plemenitost mora vsak dan dokazovati s svojimi dejanji«.

Izpostavil je tudi veliko vlogo knjižnic v današnjem času, ki niso zgolj prostor hrambe knjig, temveč družbeno odgovorne ustanove, ki ogromno prispevajo k širjenju pisne kulturne dediščine v širši družbeni prostor, s tem pa širijo zavest o pomenu znanja, raziskovanja in ustvarjalnosti.

Slika 1: Sodelavci v projektu Gratae posteritati in častni gostje prireditve na odru Dominikanskega samostana.

Dogodek, ki se ga je udeležilo preko 250 obiskovalcev, so s srednjeveško in renesančno glasbo obogatili Vokalni ansambel Pevske šole Musica in Trio Gita.

Faksimile in študijska izdaja dela Gratae posteritati (1560) sta izšla v sozaložništvu z Umetniškim kabinetom Primoža Premzla v nakladi 100 izvodov in 20 izvodov za potrebe založnika.

Matjaž Neudauer,
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Sončne ure v Mestni knjižnici Izola

Med junijskimi prireditvami v Mestni knjižnici Izola je bila tudi predstavitev knjige o sončnih urah v Sloveniji, ki ji je avtorica Jožica Šmid dala poetičen naslov SVETLOBA SONCA IN NJEGOVE SENCE. Knjiga, ki ima 167 sončno rumenih strani in prinaša podatke in fotografije preko 300 slovenskih sončnih ur, je izšla v samozaložbi v Radovljici v letošnjem letu, v nakladi 500 izvodov. Idejo zanjo je avtorica, sicer poštna uslužbenka, strastna popotnica, ljubiteljica vsega lepega, kar sta na tem planetu ustvarila narava in človek, in odlična fotografinja, dobila na potovanju po Italiji leta 2002. S prijateljem Andrejem sta v desetih letih na motorju v iskanju sončnih ur prepotovala vse slovenske pokrajine, Jožica je »na terenu« sončne ure fotografirala ter nato v knjižnicah, arhivih, pri zasebnikih, v samostanih, gradovih, v župniščih in na internetu iskala podatke in zanimivosti o njih.

Spremno besedo h knjigi je napisala mag. Vesna Obid, akademska slikarka, konservatorica in restavratorka, uvodno poglavje o zgodovini in delovanju sončnih ur pa je prispeval dr. Tomaž Zwitter, profesor astrofizike na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani. Sončne ure so v knjigi razvrščene po abecednem vrstnem redu krajev, v katerih se nahajajo. Tako na prvih straneh najdemo sončno uro na fasadi Edlingovega dvorca na Lavričevem trgu 6 v Ajdovščini, na zadnji strani pa prostostoječo kamnito sončno uro na Starožirovski cesti 2 v Žireh, vmes pa so sončne ure iz več kot 200 slovenskih krajev, med njimi tudi iz Izole, Kopra, Pirana in Portoroža. Pri fotografiji vsake ure je navedena njena točna lokacija, datum fotografiranja, kratko besedilo, ki pojasnjuje nastanek in obliko/vrsto sončne ure ter vir podatka. Mnoge ure so na pročelju stavbe naslikane kot freska, ki jo lahko krasijo različni motivi: krajine, oblaki, sonce, angeli, devica Marija, svetniki in druge božje osebe ter prizori iz Svetega pisma, cvetlice, različni geometrijski ali rastlinski ornamenti, razni arhitekturni elementi, prizori vasic s cerkvico v središču, različni grbi mest ali plemiških družin, prizori iz kmečkega življenja, zmaj in podobno. Skromnejše sončne ure premorejo le številčnico in gnom ali urni kazalec. Nekaj jih je narejenih v tehniki mozaika, druge so plitki reliefi, nekatere ure krasijo še spremljajoči kipci, recimo kipec Marije v manjši kapelici – niši na pročelju Perkove domačije v vasi Dražen vrh, občina Sveta Ana. Veliko sončnih ur je narejenih kot skulpture, te so lahko kamnite, kovinske ali celo betonske, in nekatere med njimi so videti zelo moderne. Sončna ura v Aleji mladih v ljubljanskem BTC je izdelana v obliki elipse v tlakovcu in je pohodna. Pred Centrom slepih in slabovidnih v Škofji Loki stoji velika sončna ura, narejena posebej za slepe. Umetnik Bojan Frantar jo je oblikoval tako, da sončni žarki ob določenih urah ogrejejo posamezne ploskve in slepi po toploti ploskev »otipajo« točen čas. Posebno zapleteno konstrukcijo ima ekvatorialna univerzalna sončna ura na dvorišču kartuzijanskega samostana v Ptererjeh. Izdelal jo je duhovnik kartuzijanec v začetku 19. stoletja, znan pa je samo še en primerek take ure, ki se nahaja v Vatikanu. Z nje se da razbrati sončni čas v Ptererjeh in v vsakem kraju na svetu, katerega zemljepisno dolžino poznamo. Na njej so vgravirana imena 45 večjih mest z vsega sveta, vgravirana pa je tudi zvezdna karta. S pomočjo te karte in posebnega obroča lahko za vsak datum in vsako nočno uro določimo videz zvezdnega neba nad horizontom v Ptererjeh.

Veliko sončnih ur dopolnjujejo razni napisi, ki so lahko v slovenščini ali latinščini, mnogi med njimi so vzeti iz Svetega pisma. Med njimi so na primer: »Ne veste ne ure ne dneva – vsaka rani, zadnja usmrti.« »Carpe diem (Izkoristi dan).« »Tempora tempore tempera (S časom obvladaj okoliščine).« »Čujte torej, ker ne veste ne dneva ne ure.« »Človek meri čas, čas meri človeka.« »Ura ni naš gospodar.« »Ena bo zadnja.« »Non numero nisi serenas (Stejem le vedre ure, druge pa prezrem).« »Sicut umbra dies nostri (Kot senca preminejo naši dnevi).« »Horae praeterunt Deus manet (Ure minevajo, Bog ostane).« »Kakor senca mineva čas, to učijo ure nas. Naši dnevi šteti so, malo še in nas ne bo.«

S knjigo Svetloba sonca in njegove sence je avtorica Jožica Šmid opozorila na doslej morda nekoliko prezrto in pozabljeno kulturno dediščino. Pripravljala jo je več kot deset let, vanjo vložila veliko svojega prostega časa, ljubezni, zavzetosti, ne nazadnje je bila izdaja knjige zanjo tudi velik finančni strošek, saj sponzorjev ni imela. Tako je knjiga dokaz, da lahko »laiki« marsikdaj za ohranjanje dediščine naredijo veliko več kot strokovnjaki, ki so na področju kulture zaposleni.

Slika 1: Sončne ure v MKI

Dediščina pa ni samo dokumentiranje, konserviranje in restavriranje, z dediščino lahko živimo tudi danes. Mojstri, pri katerih lahko naročimo svojo sončno uro, nam omogočijo, da to starodavno dediščino vključimo tudi v sedanji čas. Če bi radi imeli sončno uro na fasadi svoje hiše, bloka ali na vrtu oziroma dvorišču, lahko pri Jožici Šmid (živi v Radovljici) poizveste za naslove izdelovalcev sončnih ur.

Sončne ure nam tako kot druge ure merijo čas. O času so razmišljali ljudje najbrž že od vsega začetka. S pojmom časa so se ukvarjali tudi filozofi in fiziki. Tako je Albert Einstein dokazal, da je čas nekaj relativnega, filozof Immanuel Kant pa je menil, da je čas nekaj subjektivnega. Stari ljudje učijo, da »vse mine« in da »čas celi vse rane«, pridni delavci in gospodinje pa, da je »rana ura zlata ura«. V današnjem času naglice in hitenja bi si lahko vzeli k srcu misel »Ne tekmuje z menoj«. Misel iz Svetega pisma »Glejte, zdaj je tisti milostni čas« pa nas opominja, da je sedanjost tisti trenutek, ko lahko naredimo nekaj vrednega, koristnega in dobrega tudi za prihodnost in se ga bomo z veseljem spominjali, zazrti nazaj. Jožica Šmid se bo prav gotovo s ponosom spominjala prehojene poti.

Špela Pahor,
Mestna knjižnica Izola

Povabilo knjižnicam za objavo izobraževalne ponudbe na spletni strani <http://pregled.acs.si/>

Mestna knjižnica Ljubljana (MKL) je v letu 2014 sodelovala z Andragoškim centrom Slovenije (ACS) v projektu *Urešničevanje prenovljenega Evropskega programa za učenje odraslih*, ki ga je sofinancirala Evropska komisija iz programa Vseživljenjsko učenje. MKL je delovala kot koordinator Parade učenja v Ljubljani. Več o številnih razsežnostih tega projekta, katerega temeljni cilj je ozaveščanje prebivalstva o pomenu in vseprisotnosti učenja, lahko preberete na spletni strani (<http://tvu.acs.si/paradaucenja>). V okviru omenjenega sodelovanja sta se MKL in ACS namenila festivalski del skupnih prizadevanj obogatiti s strokovnim pristopom, in sicer z zbiranjem podatkov o ponudbi izobraževanja odraslih ter vseživljenjskega učenja v knjižnicah. Vabimo tudi vas, da pokažete, kaj na področju izobraževanja uporabnikov delate v vaši knjižnici.

Splošne, visokošolske in šolske knjižnice vsako leto izvedemo veliko ur izobraževalnega programa za različne skupine uporabnikov. Pohvalimo se lahko s številnimi dejavnostmi informacijskega opismenjevanja, pestro kulturno prireditveno dejavnostjo z različnimi poljudnimi in strokovnimi predavanji, literarnimi večeri, pa tudi z različnimi izobraževalnimi delavnicami in tečaji, okroglimi mizami in pogovornimi večeri. Večino teh dejavnosti lahko opredelimo kot različne oblike izobraževanja odraslih.

Andragoški center Slovenije v sodelovanju z različnimi ponudniki izobraževanja odraslih na spletni strani **KAM PO ZNANJE - Pregled ponudbe izobraževanja odraslih** (<http://pregled.acs.si>) redno objavlja pregled izobraževalnih možnosti za odrasle v Sloveniji. Spletna stran je zasnovana tako, da različnim ponudnikom izobraževanja odraslih daje možnost, da promoviramo svojo ponudbo najširši in strokovni javnosti ter tudi izboljšujemo svojo prepoznavnost.

Spletna stran je odlična možnost, da na njej tudi slovenske knjižnice predstavimo del svoje dejavnosti in tako navedemo nove skupine uporabnikov in se predstavimo širši javnosti. V preteklem letu se je na spletni strani s preko 4.300 izobraževalnimi programi predstavilo 245 raznovrstnih ustanov. V vsebinsko raznoliki ponudbi izobraževanj so prevladovala jezikovna in računalniška izobraževanja, veliko je bilo vsebin tudi s področja osebnostne rasti, poslovnih ved ter komunikacijskih znanj in spretnosti.

Uporabniki na spletni strani najdejo informacije o izvajalcih izobraževanja odraslih, izobraževalnih programih formalnega ali neformalnega izobraževanja ter druge koristne informacije in zanimive povezave na spletne strani s področja izobraževanja in učenja odraslih.

Kot takšna je spletna stran primeren vir, ki ga lahko v knjižnicah priporočimo uporabnikom, ki iščejo gradiva ali informacije izobraževanju odraslih v Sloveniji, hkrati je pa tudi za vse knjižničarje dragocen vir informacij, kje lahko izboljšamo svoja znanja.

Podatki, objavljeni na spletni strani **KAM PO ZNANJE**, so dostopni tudi preko spletne strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport in portala MojaIzbira.si. Centra RS za poklicno izobraževanje, pri svojem delu jih uporabljajo tudi zaposlitveni svetovalci na Zavodu za zaposlovanje ter zaposleni v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih, kar dodatno pripomore k promociji institucij in programov objavljenih na spletni strani.

V preteklem letu so to možnost brezplačne objave in promocije svojih dejavnosti izkoristile le štiri knjižnice. Vseživljenjsko izobraževanje, katerega pomemben del je tudi izobraževanje odraslih, je v različnih oblikah ena od temeljnih nalog knjižnic. K temu, da se s to vlogo uveljavimo pri širši splošni in strokovni javnosti, lahko pripomorejo različne predstavitve naše ponudbe. Spletna stran **KAM PO ZNANJE - Pregled ponudbe izobraževanja odraslih**, je ena takšnih priložnosti. Vabljeni, da jo izkoristite tudi vi in predstavite svoje dejavnosti.

Postopek prijave in vpisa ponudbe:

Na voljo sta dva načina prijave, in sicer preko spletnih obrazcev (<http://pregled.acs.si/anai/>) ali preko tiskanih obrazcev (<http://pregled.acs.si/prijava>).

Priporočamo uporabo spletnih obrazcev. Po registraciji boste pridobili uporabniško ime in geslo, ki vam bosta omogočila, da vnesete podatke o svoji knjižnici in izobraževalnih programih. Ko so podatki vneseni, jih lahko s pomočjo uporabniškega imena in gesla po potrebi spreminjate, dopolnjujete ali odstranjujete.

Dodatne informacije so na voljo na spletnem naslovu <http://pregled.acs.si/prijava> ali na telefonskih številkah 01/58 42 570, 01/58 42 560.

Vabljeni torej, da v bazo ponudnikov vpišete tudi svojo knjižnico in izobraževalne storitve, ki jih ponujate svojim uporabnikom – delavnice in tečaje, predavanja in študijske krožke, vodene obiske knjižnic, okrogle mize in bralna srečanja ... – ter tako prispevate k celovitemu pregledu ponudbe in izobraževanja odraslih v Sloveniji in dodatno promovirate dejavnosti vaše knjižnice.

Erika Brenk in Simona Šinko,
vodja projekta **KAM PO ZNANJE**, Mestna knjižnica
Ljubljana

Dobreknjige.si

Večer, 22.11.2014, leto 70, št. 272 (sta)

Slovenske splošne knjižnice so v četrtek svoj dan zaznamovale z osrednjo slovesnostjo v Kopru, na kateri so podelili nagradi Združenja splošnih knjižnic in predstavili novi spletni portal dobreknjige.si. Kot je povedala Luana Malec iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, želijo z njim promovirati branje in kakovostno literaturo. Ideja za portal se je porodila v njihovi knjižnici, nato pa so k sodelovanju povabili še Goriško knjižnico Franceta Bevka Nova Gorica. Portal je zasnovan tako, da se lahko enakopravno pridružujejo tudi druge splošne knjižnice. Pomemben cilj portala je tudi uskladitev strokovnega sodelovanja med splošnimi knjižnicami. Portal je namenjen vsem, ki se v današnji poplavi knjig težko znajdejo in iščejo nekaj res dobrega zase. K njegovi vsebini prispevajo tudi literarni kritiki, želijo pa si tudi sodelovanja uporabnikov, ki lahko na portalu zapišejo svoje komentarje in ocene ter dajejo tudi svoje predloge. Združenje splošnih knjižnic je nagrado za storitve za uporabnike namenilo Ljudski knjižnici Metlika za projekt, ki so ga naslovili Bilo je. Na področju razvoja stroke pa je združenje nagradilo Mestno knjižnico Ljubljana za posvetovanje na temo Vrednotenje književnosti za potrebe knjižnic – Knjižnica srce mesta.

Maistrova knjižnica prenovljena

Večer, 29.11.2014, leto 70, št. 277 (Branka Bezjak)

V Univerzitetni knjižnici Maribor (UKM) so ob zaključku Maistrovega leta, 140. obletnice rojstva generala Rudolfa Maistra, odprli prenovljene prostore, kjer hranijo njegovo zbirko knjig. Imel je obsežno knjižnico, ki jo zadnjih 16 let hrani UKM. Vnuk Borut Maister jo je leta 1998 z darilno pogodbo dal knjižnici v hrambo in last. Po besedah skrbnice zbirke dr. Vlaste Stavbar knjižnica obsega 5945 enot, v njej so znamenita dela vseh pomembnejših slovenskih avtorjev in izjemna zbirka slovenske periodike iz 19. in prve četrtine 20. stoletja. Častna gostja odprtja, ministrica za kulturo Julijana Bizjak Mlakar, je v svojem govoru povedala, da so na Maistra še posebno ponosni in čestitala UKM za obnovo knjižnice. Ali bo Maistrova zbirka razglašena za kulturni spomenik, za kar si prizadevajo v UKM, pa ni obljubila. Knjižnica bo še naprej postavljena v pritličju UKM. Po prenovi prostora in predprostora bo knjižnica postavljena po vzoru ureditve v Maistrovem času, hodnik do zbirke pa so opremili s fotografijami Maistra in njegove družine.

Slepim in slabovidnim olajšati dostop do branja

Delo, 3.1.2015, leto 57, št. 2 (Andreja Žibert)

Ob svetovnem dnevu brajice, 4. januarja, s katerim slepi obeležujejo dan, ko se je leta 1809 rodil njen izumitelj Louis Braille, Svetovna zveza slepih (WBU) poziva vlade vseh držav, naj podpišejo in ratificirajo marakeško pogodbo. Z njenim udeležanjem bi države olajšale dostop do objavljenih del slepih, slabovidnih in drugim z motnjami branja. Po večletnih prizadevanjih WBU in nekaterih drugih organizacij jo je sprejela Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO). Do zdaj jo je podpisalo 81 držav, med njimi tudi Slovenija, ratificirale pa so jo samo štiri: Indija, El Salvador, Združeni arabski emirati in Urugvaj. Gre za mednarodni sporazum o avtorskem pravu, ki bo začel veljati, ko ga bo ratificiralo vsaj 20 držav. S tem se država obvezuje, da v svoji avtorski zakonodaji zagotovi izjeme za ljudi z okvarami vida in drugimi motnjami branja, ki omogočajo prilagajanje knjig v brajico in druge dostopne formate brez privolitve nosilcev avtorske pravice. Marakeška pogodba zagotavlja knjižnicam slepih in slabovidnih ter drugim organizacijam, da lahko prilagojena gradiva razširjajo tudi preko meja posameznih držav, brez privolitve nosilca avtorske pravice.

Zaradi nevrnjenih knjig tudi več tisoč evrov dolga

Delo, 2.1.2015, leto 57, št. 1 (Špela Kuralt)

Osrednja knjižnica Celje (OKC) je po več letih opravila inventuro in morala zaradi zastaranja odpisati kar 21.000 evrov neplačanih zamudnin, ki so za knjižnice pomemben vir za nakup novih knjig. Z neporavnanjem zamudnin imajo težave tudi druge knjižnice v državi. V OKC so pred časom odpisovali dolgove zaradi zamudnin enkrat na leto, a zdaj ni več tako. Po besedah direktorice OKC, Polone Rifelj, imajo člani veliko možnosti za pravočasno vračilo gradiva. Dobijo sms, elektronsko pošto, izposojijo lahko podaljšajo prek spleta, za eno knjigo tudi enajstkrat. A izkaže se, da vedno eni in isti zamujajo pri vračilu gradiva. Tudi zato so se odločili, da ne bodo več popuščali in bodo zahtevali vračilo gradiva in plačilo zamudnin. V ta namen so letos tudi izbrali zunanega partnerja za izterjavo. O tožbah in izvršbah proti tistim, ki dolgov ne poravnajo dalj časa, za prihodnje leto razmišljajo tudi v Mestni knjižnici Ljubljana. V Narodni in univerzitetni knjižnici si najbolj prizadevajo, da dobijo gradivo nazaj, zato vsako leto zamudnikom omogočijo, da gradivo vrnejo brez plačila zamudnine in stroškov opominjanja.

Izbrala in priredila Milica Pavlovič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo »Od leve proti desni:...«. Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si. Prispevki niso honorirani.

Uredništvo Knjižničarskih novic

